

P

1296. **PĂCAT**, sb. n. „péché“ || ir. *pecat*; megl. *picati*; ar. *picat*.

Alb. *măkat*; rtr. *pcho*; it. *peccato*; sard *pekkadu*; fr. *péché*; prov. cat. *pecat*; sp. *pecado*; port. *peccado*.

Der.: *păcătos*, megl. *picătos* „pécheur, misérable“ (rtr. *pchadus*; prov. *pecados*); *păcătoșie, păcătoșenie* „pecabilite, misère“; *păcătui*, megl. *picături* „pécher“; *†păcătuială și păcătuitură* „suspicio“ (An. Car.).

1297. **PACE**, sb. f. „paix“.

Lat. *PAX, PACEM*.

Alb. *pak'(e)*; rtr. *pesch*; it. *pace*; sard log. *page*; fr. *paix*; prov. *patz*; cat. *pau*; sp. port. *paz*.

Der.: *pacific* „pacifique, paisible“ || vr. trans. *păciu* (Iorga, Doc. Bistr. I, 91; Gaster; Tiktin; Lex. Bud.) „laisser en paix; apaiser, raccommoder“, *†păciuire* (Iorga, Studii, XII, 73. 92) „accord“; trans. *păciuitor* (Lex. Bud.) „pacificateur“; *†păciuială* (Iorga, Studii, VII, 306) „accord, conciliation“ || *†păceluit* (Cantemir, Div. 41) „pacifique, vivant en paix“; *†păciu* „pacifier, rétablir la paix, concilier, raccorder“; *impăciuitor* „conciliateur, qui rétablit la paix“ || *†impăceluit* (Cantemir, Div. 120) „concilié, satisfait“ || *nepace* (Dosoftei, Ps. vers. 387; Letop. III, 110; Iorga, Doc. Bistr. II, 54) „guerre, discorde“, *nepăciuire* (Lex. Bud.) „discorde“; *†nepăciu* (Iorga, Studii, V, 97) „troublé“.

1298. **Împăca**, vb. „concilier, réconcilier, raccorder, calmer, contenter“ < **IM-PACARE** || bellun. *impagar* „pagare; soddisfare“ || comp. alb. *pakon* „versöhne“; vegl. *pakur* și it. sard *pa-*

gare „payer“; fr. *payer*, vfr. *paier* „apaiser, réconcilier, satisfaire“; prov. cat. sp. port. *pagar* „payer; satisfaire“ < **PACARE** || *împăcător* „conciliant“ (comp. *pacatorius*); *†impăcătură* „pacification“ (An. Car.) || *împăcăcios* „conciliant“ || *împăcăciune* „conciliation, accord“ (comp. *pacatio, -onem*) || *†impăcălui* (Iorga, Doc. Call. II, 59) „concilier“; || *†impăcăluire* (Cantemir, Hron. 23) „conciliation“.

1299. **PĂCUINĂ** (Suceava, trans. bucov. Oaș), sb. f., mai adesea pl. *păcuini* (Sez. III, 84; Damé, Term.; Gaz. Trans. 1887, 261; Reteganul, Trand. 183; Rev. cr.-lit. II, 96; Tiktin) „brebis; brebis laitière“.

Lat. *PECUINA,-AM* < *PECUINUS,-A,-UM* „de bétail“.

1300. **PĂCURĂ**, sb. f. „goudron, bitume; pétrole brut; *†enfer*“.

Lat *picula,-am*; înțelesul de „enfer“ sub influența vsl. *πηκυα*.

Vegl. *pikla*; rtr. *pievla*; it. *pegola*; prov. *pegola*.

Der.: *păcurar* „ouvrier qui extrait du pétrole; *†* marchand de bitume ou de pétrole brut“ (Tiktin) || *păcorniță* „boîte à cambouis“; *†păcornice(a)r* (Doc. Acad. 96) „fabricant de boîtes à cambouis“.

Impr.: bulg. *пакура* „Bergtheer“.

1301. **PĂCURAR**, sb. m. „berger, pâtre“ || ir. *pecurár*; megl. *picurar*; ar. *picurar* „berger“; zool. „alouette“.

Lat. *PECORARIUS,-UM*.

Friul. *piorar*; it. *pecoraio*; galit. *pegueiro*, port. *pegureiro*.

Der.: dim. *păcurărel* (Marian, Im-

morm. 109; WgJb. III, 324; Bota, Pov. 46; Hodoș, P. pop. II, 62), *păcurărăș* (Iarnik-Bârseanul, Doine 410; Tiktin); ar. *picurărăș*||trans.bucov.*păcurăriță* (Molnar, Sprachl. 105; Lex. Bud.; Marian, Immorm. 504), ar. *picurăroane*, *picuroaňă* (Dalametra) „bergère“||bucov. *păcurărie* (Marian, Ins. 41), megl. *picurărloc și picurlōc*, ar. *picurlichiă* (Dalametra) „état de berger“||*păcurăresc* (An. Car.; Lex. Bud.; Doina, 62; Reteaganul, Pov. I, 17; III, 58; Trand. 145), megl. *picurăresc*, ar. *picurărescu*, *picurescu* (Dalametra) „de berger, pastoral“; trans. *păcurărește* (Lex. Bud.), megl. *picurărești* „à la manière des bergers“||*păcurări* (Lex. Bud.) „exercer l'état de berger“.

Impr.: ung. *pakulár* (Szinnyei, II, 61).

PĂDUCEL, v. *păduche*.

1302. **PĂDUCHE**, sb. m. „pou“ || ir. *peducl'u*; megl. *piducl'u*; ar. *piducl'u*, *biducl'u*.

Lat. PEDŪCULUS,-UM; *b* în loc de *p* din forma ar. *biducl'u* s'a transmis din derivatul verbal *mbiducl'are*, unde grupul *mp* a trecut la *mb* ca și în alte cazuri.

Vegl. *pedoklo*; rtr. *pluogl*; it. *pidocchio*; sard log. *piogu*; fr. *pou*; prov. *pezolh*; cat. *poll*; sp. *piojo*; port. *piolho*.

Der.: dim. *păduchel* (Marian, Ins. 466; Tiktin; sp. *piojillo*); *păduchiaș* (Lex. Bud.; Marian, Ins. 466; Tiktin); ar. *piducl'uș*||col. băn. *păduchiamă*, ar. *biducl'ami* (Dalametra; cat. *pollam*); *păducherie* (Marian, Ins. 468; it. *pidocchiera*; fr. *pouillerie*; cat. *polleria*; sp. *piojería*; port. *piolharia*)||*păducheriță* (Marian, Ins. 468), *păduchelniță* (Lex. Bud.) „(femme) pouilleuse“, bot. „lepidium ruderale; tribulus terrestris“.

1303. **Păduchios**, adj. „pouilleux“ || megl. *piducl'os*; ar. *piducl'os*, *biducl'os* ||<^{*}PEDŪCULOSUS,-A,-UM || rtr. *pluglius*; it. *pidocchioso*; sard log. *piogoso*; fr. *pouilleux*; prov. *pezolhos*; sp. *piojoso*; port. *piolhoso*||*păduchioșie* (Marian, Ins. 468; Cihac) „maladie pédiculaire“.

1304. **Păduchia**, vb. „chercher et ôter les poux“ || ar. *biducl'ari* (Dalametra) ||<^{*}PEDŪCULARE (= PEDICULARE) || ven. *peokjar*; fr. *pouiller* (comp. it. *spidocchiare*; fr. *épouiller*; sp. *despiojar*;

port. *espiolhar*)||*mbiducl'ari* (Dalametra) „chercher les poux“.

1305. **Păducel**, sb. m. „aubépine; sorte de maladie de la plante des pieds qui se manifeste par des démangeaisons“ || megl. *piduțel* „maladie desorteils ou de la plante des pieds“ ||<^{*}PEDŪCELLUS,-UM; pentru înțelesul de „aubépine“, comp. bellun. *peduğer*, Campobasso *spina pulče*, teram. Avelino, Cosenza, Bari *spina puliče*, Lecce *spina puče*, toate cu înțelesul de „aubépine“; fr. dial. H-te Marne *pouyou*, H-te Saône *pouyó*, Dijon *pouyí*, Besse *paë*, dérivate din peduculus, și care însemnează „aubépine“ (cf. Rolland, Flore pop. V, 156); nprov. *pesouiet*, *pesouietié*, *pesouio* „aubépine, nerprun“, din *pezou*, etc. „pou“ (cf. Rolland, ibid.); numele acesta i s'a dat probabil din pricina credinței pe care o are poporul că cine mânincă din fructele păducelului se umple de păduchi („à Rougemont, à Gray et dans beaucoup de localités de Franche-Comté, on appelle ainsi les cendelles des *pouillots*, parce qu'elles donnent des poux à ceux qui les mangent“, Beauquier, Faune et Flore pop. II, 33; „les enfants à la campagne mangent souvent de ce mauvais fruit; ils savent cependant que cela leur fait venir des poux“, Rolland, Flore pop. V, 159) || Piac. parm. *piosell* „piaga fagedenica, cioè corrosiva, che viene ai cavalli, guidalesco“, bresc. *piosei* „pedignone“ (comp. it. *pedicello* „Insetto piccolo; malattia del cavallo alla corona del piede“; sard log. *peigeddu* „pedicello, insetto della rogna“)||*păducea* (Lex. Bud.) „baie d'aubépine“.

1306. **PĂDURE**, sb. f. „bois, forêt“ || ar. *pădure*.

Lat. PADŪLEM, atestat la Schuchardt, Vok. I, 29; III, 8 (= clas. PALUS, -ÜDEM „marais, étang“); înțelesul de „bois“, care se găsește și în alb., pare a se fi desvoltat din cauza vegetațiunii bălților, în spec. a papurei și trestiilor celor dese care făceau din depărtare impresiunea unor păduri (comp. aceiași desvoltare de înțeles în dial. sirbesc *bloto* „Kot; Sumpfwald“<vsl. *blato* „See, Sumpf“); celealte limbi române au conservat înțelesul pri-

mitiv (comp. și sensul de „jardin“ al formelor nap. și rtr.).

Alb. *püł*, „Wald“; tosc. *padule*, abruzz. *padunę*, nap. *padula*, „orto“, Cerignola *padule*; sard. log. *paule*; vsp. vport. *paul* || comp. rtr. *palü(d)*, „Sumpf; Baumu. Obstgarten“; vfr. *palu*; prov. *palut* < PALUDEM.

Der.: dim. *pădurice*, ar.-*păduriță* (Cantemir, Ist. ier. 70; Gorovei, Cim. 339; Lex. Bud.); *pădurea* (Tiplea, P. pop. 114); ar. *pīdūrīcā* (Dalametra) || col. ar. *pīdūrami* și *pīdūrlīchīā* (Dalametra) || *pădurar*, „forestier, garde-forêts“; *pădurărie*, „économie forestière, état de forestier“ (Jipescu, Op. 105); †*pădurărit*, „impôt sur les forêts payé par celui qui les exploite“; *pădurean*, „qui habite les forêts; habitant d'une forêt“; *pădureancă*, „habitante d'une forêt; nom donné à une vache“ (Frîncu-Candrea, Mă. apus. 50); „fée méchante des bois“ (Marian, Nașt. 129) || *păduroi* (Tocilescu, Mat. 549, 1575, 1576), *păduroaică* (Tocilescu, Mat. 563, 1575) „esprit des forêts, fée des bois“; băn. bot. *păduroń*, „melampyrum arvense“ || *păduref*, ar. *pīdūriş* (Dalametra), „sylvestre, sauvage (en parl. des végétaux)“ || *pădurat* (Sbiera, Pov. 322; Gorovei, Cim. 350; port. *paulado*), *pădurit*, „boisé“.

1307. **Păduros**, adj. „boisé, couvert de forêts“ < *PADŪLOSUS,-A,-UM (=PALUDOSUS) || tosc. *paduloso*.

1308. **PĂGIN**, adj. sb. m. „païen, mécréant“ || megl. *păngon*, „païen, souillé“; ar. *pīngīn*, „païen, mécréant, cruel; méchant“.

Lat. *PAGANUS*, -A,-UM, „de la campagne: paysan, villageois“, care apare la Tertulian și la scriitorii de mai tîrziu și cu înțelesul de „païen, gentil“, singurul păstrat în limbile române.

Rtr. *pajaun*; it. *pagano*; fr. *païen*; prov. *pagan*; sp. *pagano*; port. *págāo* (comp. alb. *pēgērē*, „unrein“, care din cauza conservării lui -g- inter-vocalic nu poate veni de-a-dreptul din lat., ci trebuie mai curind să fie împrumutat din rom.).

Der.: col. *păginime* || †*păginie* (Ivireanul, Did. 53; Lex. Bud.; Tiktin), ar. *pīngīneātă*, „paganisme; mécréance, impiété“; *păgīnes*, ar. *pīngīnes*

, „païen“; *păgīnestē* (Biblia, 1688, Lev. XX, 12; Letop. I, 105; Gaster; Lex. Bud.; Tiktin), „à la manière des païens, en païen“ || †*a se păgīni*, „devenir païen“; *păgīnescu-mă*, „damnor“ (An. Car.); Olt. *pīngāni* (de unde substantivul verbal, cu amestecul sufisului peiorativ -anie, *pīngānie*, „homme souillé, être immonde“), *pīngāri*, „profaner, souiller“, de unde sb. verbal *pīngarā* (Tiktin; řez. I, 204) „opprobre: souillure, être immonde“, megl. *păngānīri*, ar. *pīngīnīre*, „souiller, se souiller; devenir cruel, méchant“ (de unde probabil împr. alb. *pērgōń*, „beschmutze“, metatesat din **pēg[ē]ronē*; pentru înțeles, comp. bulg. *поганъ*, „impur, souillé, immonde“, *поганецъ*, „païen“, *поганикъ*, „souiller, profaner“, řírb. *поган*, „unrein“, *поганин*, „Heide“, *поганити*, „verunreinigen“); †*pīngāriciune*, „profanation, souillure“ || ar. *pīngīnīpsiri* (Dalametra) „se souiller; devenir cruel“.

1309. **Păginătate** (vr.), sb. f. „paganisme; mécréance, impiété“ || ar. *pīngīnātātē*, „mécréance; saleté“ || < PAGANITAS,-TATEM || vfr. *paienaté* || †*păgānătīme* (Dosoftei, Ps. vers 305), †*păgānătītie* (Dosoftei, Ps. vers. 69, 106; V. Sf. 166, ap. WgJb.V, 84) „paganisme; mécréance“ (de altfel amindouă parsă fie formațiuni ale lui Dosoftei).

1310. **PAIE**, sb. f. pl. „paille“, de unde sg. **PAIU**, „chaume, fêtu de paille“ || ir. *pāl'e*; megl. *pal'ā*, *pal'*; ar. *pāl'e*, *pāl'ū*.

Lat. PALEA,-AM.

Vegl. *puol'a*; rtr. it. *paglia*; sard log. *paža*; fr. *paille*; prov. *palha*; cat. *pal-la*; sp. *paja*; port. *palha*.

Der.: dim. *pāișor*, megl. *pāl'ičic*, *pāl'iččā*; *pāiut*, „petit fêtu de paille“, trans. „allumette“ (Viciu, Glos. 64; Pola *pažuzzo*, piem. *pajüs*; sp. *pajuz*; comp. it. *pagliuzza*); *pāiș*, „paille, chaume“, bot. *pāiș-dulce*, „andropogon ischaemum“; *pāiște* (Costinescu; Petri) „pailleur“; *pāios*, „pailleux, monté en paille“ (it. *paglioso*; fr. *pailleux*; nprov. *paious*; sp. *pajoso*); *pái* (Ionescu, Cal. 186) „gleaner, ôter la paille battue (après le battage du blé)“.

1311. **PĂIOARĂ**, sb. f. „voile, crêpe; voile dont on recouvre la figure d'un mort“.

Lat. **PALLIOLA**, plur. din **PALLIOLUM** „petit manteau, capuchon“, devenit sg. f.; pentru înțeles comp. **pallium** „voile; drap mortuaire“.

Nprov. *paiolo* „sorte de filet à mailles étroites“.

1312. **PALMĂ**, sb. f. „paume de la main; empan; soufflet, gifle“ || ir. *pāmę*; megl. *palmă* „paume, empan“; ar. *palmă* „paume“.

Lat. **PALMA,-AM**; pentru înțelesul de „empan“, comp. forma alb. precum și it. sp. port. *palmo*, prov. cat. *palm* „empan“.

Alb. *pəłamə* (< *PLAMA; pentru metatesă, comp. mai jos forma sardă) „paume, empan, soufflet“; rtr. it. *palma*; sard *palma*, log. camp. *pramma*; fr. *paume*; prov. cat. sp. port. *palma*.

Der.: dim. *pālmuşoară*, megl. *pālmuťă* „paume“ || augm. *pālmoi* (Doine, 51), „soufflet“ || *pálmaş*, „paysan pauvre qui, n'ayant pas de bœufs, travaille comme manœuvre“ || *pālmui* „souffleter, gifler“; *pālmuală* „souffletade, échange de gisles“ || *palmac* „huitième partie de l'empan“ e turc. *parmak* refăcut după *palmă* || megl. *āmpālmari* „saisir“.

1313. **PALTIN**, sb. m. „sycomore“ || megl. (la Nânte) *platän*; ar. *paltin*.

Lat. **PLATANUS,-UM**; metatesa se explică din formele derivate **plātinaš*, etc. >*pāltinaş* (sub influența fonetică slavă), de unde apoi *paltin*; terminațiunea *-in*, în loc de *-ăñ*, se datorează analogiei cu numele altor arbori, ca *frasin* și *carpin*.

Piem. *pjain*, Cuneo *pjon*, *pjajo*, nap. *kjatene*; fr. *plane* (comp. alb. *palnje* „specie di platano“, Fialuer, 317).

Der.: dim. *pāltinas*; *pāltinuť* (Marian, Nașt. 434); *pāltior* „petit sycomore; ribes petræum“; *pāltinel* (Gorovei, Cim. 167; Sevastos, Cint. 89, 170; Șez. II, 8); bucov. *pāltinele*, pl. „ribes rubrum“ || col. *pāltiniş*.

1314. **PĀMÎNT**, sb. n. „terre“ – vr. băń. mold. *pomînt* (Prav. Gov. 24^v; WgJb. III, 180; Gr. n. I, 524, 525); † la voc. *pemente* (Varlaam, Caz. I, 117), *peminte*

(Dosoftei, V. Sf. noemvrie 4, etc.), maram. pl. *peminte* (Tiplea, P. pop. 114); comp. și formele derivate de mai jos || ir. *pemint*; megl. *pimint*; ar. *pimintu*.

Lat. **PAVIMENTUM** „aire en cailloutage et en terre ou mortier battus, plancher, pavé“; o din forma *pomînt* a rezultat din *ă* sub influența labialelor; formele începând cu *pem-*, *pim-* sunt neexplicate.

It. *palmento* „Ort wo gekeltert oder gemahlen wird“; sard. log. *pamentu* „pavimento“ (comp. log. *pamentile* „primo sternito dell'aja“).

Der.: dim. *pāmîncior* (Lex. Bud.) || *pāmîntos*, megl. *pimîntos* „terreux“ || *pāmîntesc*, †*pementesc* (Dosoftei, Ps. vers. 355), †*pementesc* (Varlaam, Caz. I, 56^a, 127^v; Tiktin) „terrestre“; *pāmînteaşte*, †*pementeaşte* (Varlaam, Caz. I, 113^a) „à la manière terrestre“ || *pāmîntean*, †*pemîntean* (Dosoftei, V. Sf. noemvrie 25; Liturgh. Iași, 1715. 31), †*pementean* (Varlaam, Caz. I, 178^a; lorga, Studii, VI, 261, 422) „terrestre, qui vit sur la terre; indigène, homme du pays“.

1315. **PANĂ¹**, sb. f. „plume; panache; feuille qui enveloppe l'épi du maïs; coin pour fendre le bois; cale (qu'on place sous un meuble, etc. pour le maintenir d'aplomb); chasse, chassoir, marteau de tonnelier; tranche de silure du côté de la queue; lardon, filet de lard pour piquer les viandes“ – băń. trans. *peană* || ir. *pēnē* „plume“; megl. *pēnă* „plume; aile; sorte de broderie“; ar. *peană* „plume; aile; cil“.

Lat. **PINNA,-AM** „plume; aile; créneau“; pentru înțelesul de „feuille qui enveloppe l'épi du maïs“, comp. sirb. nepo „Feder“ > перушина „Stengelblätter am Kukuruz“, bulg. rus. nepo „plume; feuille de l'oignon ou de l'ail“, grec. πτερόν „plume; feuilles ou branches d'arbres“; pentru semnificațiunea de „coin pour fendre le bois“, comp. mai jos *pānură* și germ. *Feder* „plume; coin à fendre“; pentru celealte sensuri, comp. formele românești de mai jos.

Alb. *pēndə* (comp. *pindae dictae sunt a pendendo, sed usus obtinuit, ut pinnae dicantur*, CGL. VII, 90); rtr.

it. *penna*, Lecce *pinna* „cil“; sard log. *pinna*; vfr. *penne*, fr. *panne* „graisse sous la peau du cochon; pièce de bois horizontale qui supporte les chevrons“; prov. *pena* „panne de porc“; cat. *penna*; sp. *peña*; port. *penna*.

Der.: dim. *penītā* „petite plume, plume pour écrire“, bot. „myriophyl-lum spicatum; stipa pennata“; *peni-soară*; megl. *peniċċā* „petite plume“; trans. *penuť* (Lex. Bud.); †*penuş* „calamus scriptorius“ (An. Car.); băn. *pănuş* „péritoine“; *pănuşă*, mai ade-sea pl. *pănuşi* (Ionescu, Cal. 163), *pe-nuše* (Viciu, Glos. 44,51) „feuilles qui enveloppent l'épi du maïs“.

1316. **Împăna**, vb. „garnir de plumes, emplumer, empanacher; larder, pi-quer“ — †*impena* (Lex. Mard.) < *IM-PINNARE (cf. *pinnatus*) || it. *impennare*; sard log. *impinnare*; fr. *empenner*; prov. *empenar*; port. *empennar*.

1317. **Pănură**, sb. f. „serge, drap grossier, ordinaire“ || ar. *penură*, *pendură* „clou, coin pour fendre le bois“ || < PİNNÜLA,-AM „petite plume, petite aile“; pentru înțelesul ar. comun și dialectelor it., comp. *pinnula auris*, *quod sit acuta: pinni antiqui acutum* (CGL. V, 576), *pinnatus* „qui a des pointes“, și înțelesurile „flèche; créneau“ pe care le mai avea *pinnala* scriitorii de mai tîrziu, și pe care le regăsim în it. *penna* „Gipfel, äusserste Spitze eines Vorgebirges“, vfr. *penne*, „éminence, hauteur, arrête, pointe, bout“, prov. *pena* „rocher; pignon“, sp. *peña* și port. *penha* „Felsen; Klippe“; în ce privește sensul de „drap ordinaire“, comp. sp. *peña* „Schaffell mit der Wolle“, de unde derivatul *peñasco* „starkes, grobes Zeug“, vfr. *penne* „étoffe de laine, de coton ou de soie à longs poils imitant la peluche“ și prov. *pena* „fourrure“, toate deriveate din *penna*, din al cărui înțeles de „plume, duvet“ (comp. it. *penna* „duvet“) se va fi desvoltat de timpuriu acela de „flocon (de laine), bourre de laine“, de unde apoi „drap fabriqué avec de la bourre de laine, drap ordinaire“ (comp. germ. *Flaus*, „Wolloder Haarflocke; daraus verfertigtes Zeug“; pentru înțelesul de „fourrure“, comp. mgerm. *vēder*, „Flaumfeder; flaumiges Pelzwerk“); pentru forma

ar. *pendură* (v. și formele românești de mai jos) trebuie admis un prototip * *pindula*, care a existat probabil alături de *pinda* (v. *pană*) [Candrea].

Alb. *pennuł*, *penduł* „Feder“; friul. *penule*, ven. triest. Pola, com. *penola* și vic. ver. *pendola* „bietta, conio“; vsp. *peñola* „plume“ || dim. ar. *penurică* (Dalametra) „petit clou“ || *pănurar* „fa-bricant ou marchand de serge“.

1318. **PANĂ²** (ar.), sb. f. „écouvillon; voile sur les yeux“ (Dalametra).

Lat. * PANNA,-AM < PANNUS „morceau d'étoffe“ (cf. Papahagi, Wg Jb. XII, 103).

Friul. *panę* „crema; lentiggine“; it. *panna* „crème“; ven. ver. bresc. *pane*, pl. „lentiggine“; vfr. *pane* „morceau, pièce“; nprov. *pano* „tache de rousseur“ (comp. sav. *paná* „écouvillon“).

Impr.: bulg. *пана* „écouvillon“.

1319. **PĂNĂTA** (vr.), vb. „peiner“ (Co-resi, Ps. XXXVII, 7; LXVIII, 22; Prax. zač. 56) — *părăta* (Ps. Sch. XXXVII, 7; CLXII, 31; LXVIII, 21, unde e copiat greșit περιπτάρε) — Hațeg *a să pănăia* (*bănăta*, Rev. cr.-lit. III, 163), Pădureni *a să bănăta* (I. Popovici, Rum. Dial. I, 125) „souffrir, se tourmenter, se lamenter“.

Lat. POENITERE „se repentir, regretter“, cu schimbare de conjugație (cf. Candrea, Noua rev. rom. IV, 23); forma cu *b* este influențată de *bănat*.

Der.: *panăt* (Rev. cr.-lit. III, 163) „souffrance, tourment“.

It. *pentirsi*; Vinzelles *penedre*, prov. *penedir* (comp. alb. *pendohem*, berue“).

1320. **PĂNUCL'E** (ar.), sb. f. „peste“.

Lat. PANŪC(U)LA,-AM, atestat în CCL. II, 524; III, 296, 312; V, 645, unde e tradus prin πανούχλα care în ngr. însimnează „peste“, și prin ἀπόστημα μηροῦ, adică „abcès à la cuisse“, care înțeles se regăsește în tot nordul Italiei (= clas. PANICULA „panicule des végétaux; sorte de tumeur“).

Friul. *panole* „torsolo; cartoccio; bubbone, infiammazione delle glandule dell' anginaia“; it. *pannocchia* „Maiskolben; Büschel (der Hirsepflanze, des Buchweizens)“, triest. mant. cremon. bresc. mil. piac. parm. *panoča*

„bubbone“; sard camp. *pannuga* „pannocchia“; fr. dial. bress. Verdun, Autun *panouille*, poit. *penouille*, Montreux *penouille* „épi de maïs“; nprov. *panouio* „spathe de maïs“ (comp. *panoui* „épi de maïs, fane“); cat. *panolla* „Maiskolben“; vsp. *panoja*, vast. *panoya*, vgaliț. *panocha* „Maisbüschel“.

PĂNURĂ, v. *pană*.

1321. **PAPĂ**, sb. f. „manger (expr. enf.), bouillie pour les enfants“ — mold. „œufs brouillés“ (Sez. VII, 117) || megl. *papu* „manger (pour les enfants)“; ar. *papā* „bouillie“.

Lat. PAPPA,-AM (cf. Heraeus, Arch. lat. Lex. XIII, 163).

Rtr. it. sard *pappa*; Grand' Combe *pepe*, val. *pape*; lion. *pape*; nprov. *papo*; cat. sp. port. *papa*.

1322. **Păpa**, vb. „manger (expr. enf.)“ || megl. *păpari* || <**PAPPARE** || it. sard *pappare*; vfr. *paper* „mâcher, avaler“; prov. cat. sp. port. *papar* || trans. *păpău* (Viciu, Glos. 44, 65) „glouton“ || *păpălapte* „nigaud“; *păpă-tot* „glouton“.

1323. **PAPURĂ**, sb. f. „massette, masse d'eau, canne de jonc“ — *paporă* (Biblia, 1688, Isaia XIX, 6; XXXV, 7) || megl. *papră*.

Lat. *PAPŪRA, pl. devenit sg. f. din *PAPYRUM, pronunțat de timpuriu *PAPURUM (= clas. PAPYRUS „papyrus, roșeau d'Egypte“); pentru înțeles, comp. „papyrus, genus herbae, scirpus, id est juncus“ (CGL. V, 509).

Comp. sard log. *pabiru* <**PAPYRUS** || abruzz. *pabbelę*; prov. cat. *pabil*; sp. *pábilo*; port. *pavio*, toate cu înțelesul de „mèche“ < *PAPYLUS sau *PAPILUS || abruzz. *papilę* < *PAPILUM || nprov. *pabel*, *pavéu* < *PAPILLUS || norm. *pavej*, berr. *pavé* < *PAPERUS.

Der.: dim. bot. *păpurică* „butomus umbellatus“ || col. *păpuriște*; *păpuriște* (Costinescu) || *paporniță* „panier de jonc; bouteille clissée“ || *păpuri* (Tiktin) „clisser“

Impr.: bulg. папуръ.

1324. **PAR**, sb. n. „pieu“ || megl. ar. *par*.

Lat. PALUS,-UM.

Rtr. *pel*; it. *palo*; sard *palu*; fr. *pieu*;

prov. cat. *pal*; sp. *palo*; port. *pao* (comp. alb. *palë*).

Der.: dim. *păruț* (Lex. Bud.); *păruțet*, *părușor* și *părcior* (Tiktin); *păruștet* (Lex. Bud.); *păruștean* și *păruecan* (Tiktin); *părugean* (Teodorescu, P. pop. 305; Tocilescu, Mat. 253); megl. *părčuc*, *părčoc*.

1325. **Împăra**, vb. „garnir de pieux, palissader; empaler“ || megl. *ampărari*; ar. *ampărare* „frapper d'un coup de corne“ || <**IM-PALARE** [Densusianu, Rom. XXXIII, 70] || rtr. *impaler*; it. sard *impalare*; fr. *empaler*; nprov. *empalá*; cat. sp. *empalar*; port. *empar*.

1326. **PĂR¹**, sb. m. „poirier“ — **PARĂ**, sb. f. „poire“ || ir. *per*, *pere*; megl. *per*, *péră*; ar. *per* „poire, poirier“, pl. *peare* „poires“.

Lat. PİRUS,-UM; PIRA, pl. lui PİRUM devenit sg. f. (atestat sub forma aceasta în CGL. VII, 91).

Vegl. *pajra*; rtr. *pair* „poire“, *paira* „poires“; it. *pero*, *pera*; sard log. *pira* „poire, poirier“; fr. *poire*; prov. cat. sp. port. *pera*.

Der.: dim. *perișoară* „petite poire; boulette de viande“; *perișor* „pirola secunda“; trans. *perușcă* (Viciu, Glos. 66) „pomme de terre“; megl. *péričcă* „petite poire“.

1327. **PĂR²**, sb. n. „cheveu, poil“ || ir. megl. ar. *per*.

Lat. PİLUS,-UM.

Vegl. *pajl*; rtr. *pail*; it. *pelo*; sard log. *pilu*; fr. *poil*; prov. cat. *pel*; sp. *pelo*.

Der.: dim. *perișor*, pl. bot. „elymus crinitus“; *părușor* (Marian, Nunta, 301); maram. *păruț* (Tiplea, P. pop. 114; it. *peluzzo*); ar. *piruṣ*; megl. *pérčuc* și *pérčic* || *părui* „tirer par les cheveux, houspiller“; *păruială* „volée de coups, peignée“ || *răspăr* „contre-poil“.

1328. **Păros**, adj. „poilu, velu, chevelu“ || megl. ar. *piros* || <**PİLOSUS,-A,-UM** || rtr. *plus*; it. *peloso*; sard log. *pilosu*; vfr. *pelens*; cat. prov. *pelos*; sp. *peloso*; (port. *nelloso*) || *impăroșa* (Tiktin) „couvrir de cheveux, laisser pousser ses cheveux“.

1329. **Depăra** (*dăpăra*), vb. „(s') arracher les cheveux; plumer“ (An. Car.);

Gaster; Molnar, Sprachl. 262; Marian, Leg. Maic. 122, 165, 182, 192, 195) || megl. *dipirari*; ar. *dipirare* „(s') arracher les cheveux, se lamenter, se désespérer“ || < DĒPILARE || vit. *dipelare* || megl. *dipirat*, „désespéré“ || † *dăpărătură* „depilatio“ (An. Car.) || megl. *prudipirari* „s'arracher les cheveux, s'effrayer“.

1330. PĀRAT (vr. bān.), sb. † „palais la de bouche“ (An. Car.; Ps. Sch. CXXXVI, 6, unde copistul a transcris greșit *pānat*) — bān. „luette“.

Lat. PALATIUM „palais“, care a luat în lat. vulg. înțelesul lui PALATUM „palais de la bouche“.

Alb. *pēlas*; vegl. *paluož*; it. *palazzo* și sard log. *palattu* „palais“; fr. *palais* (cu amîndouă înțelesurile); prov. *palatz* și port. *paço*, „palais“ || comp. ven. *palá*; sard camp. cat. *palau*; nprov. *palai*; prov. *paladar*, *paladel*; cat. sp. *paladar*; port. *padar*, toate cu înțelesul de „palais de la bouche“ || Dîntr'un sg. **pārat* refăcut din pl. *pārați* s'a format un dim. *pārătuš* „luette“ (Candrea, Oaș. 51), devenit prin etimologie populară *impărătuš*, *apărătuš* (Marian, Leg. Maic. 330) și *pălătuš* (Cihac; Codrescu, Dicț. I, 535).

1331. PĀREA, vb., „paraître, sembler“: a-i *pārea bine*, „se réjouir“; a-i *pārea rāu*, „regretter“ || ar. *pāreare*.

Lat. PARĒRE.

(Vegl. *puor*); rtr. *parair*; it. *parere*; sard log. *pārrere*; vfr. *paroîr*; prov. *parer*; cat. *párer* || comp. fr. *paraître*; sp. port. *parecer* < PARESCERE.

Der.: *pārere* „avis, opinion; apparence; illusion“ (prov. cat. *parer* „opinion“) *pārelnic* (Cihac; Tiktin) „apparent“ *pare că*, contras in *parcă* „il paraît que, comme si“ | bucov. *impārea* (Marian, Ins. 48), ar. *ampāreare* „paraître, sembler“.

1332. PĀRECHE (pereche), sb. f., „paire, couple“ || megl. *pārēclā*; ar. p(ā)recl'e.

Lat. *PARICŪLA,-AM < PAR.

Sard. camp. *pariga*; prov. *parelha*; cat. *parella*; sp. *pareja*; port. *parelha* || comp. dalm. (rag.) *paroclo* „paire“; rtr. *parayl*; it. *parecchio*; fr. *pareil*; prov. *parelh*, „paire, couple“; cat. *parell*; sp. *parejo*; port. *parelho* < *PARICŪLUS,-A,-UM (it. *pariglia* „coppia di

cavalli simili“ nu vine din PARICULA, ci din PARILIA, pl. lui PARILIS, de unde derivă și sard log. *pariza*).

Der.: dim. trans. *pārechiuše* (Reteganul, Bibl. pop. 50; Cihac) || *impārechia* (*imperechia*) „appareiller, accoupler; † diviser, semer la discorde“; ar. *mpāriclare* „accoupler“ (cat. *emparellar*; sp. *emparejar*; port. *emparelhar*; comp. it. *parecchiare*; vfr. *pareiller*; prov. *parelhar*); † *impārechetură* (Varlaam, Caz. I, 191^b; II, 228^b) „discorde“ (sp. *emparejadura*; comp. prov. *parelhadura*) || *despārechia* (*desperechia*) „dépareiller“ (friul. *disperēk'a*; it. *disparecchiare*; fr. *dépareiller*; prov. *desparelhar*; sp. *desparejar*; comp. it. *sparecchiare*).

1333. PĀRESIMI (*pāresemi*), sb. f. pl. „carême“ || ar. p(ā)reasiñi.

Lat. QUADRAGĒSIMA,-AM, redus de timpuriu la *q uara esima.

Alb. *krešmë*; rtr. *quaraisma*; it. *quaresima*; fr. *carême*; prov. *caresma*; cat. *coresma*; sp. *cuaresma*; port. *quaresma*.

Der.: *miază-pāresimi*, † *miază-pāresime* (Letop. I, 233), *miezul-pāresimilor* (Mangiucă, Cal. 1882, mart 3) „la mi-carême“, alterat în *miază-pāresi* (Let. I, 233), *miază-pārese* (Let. I, 469), *miezul-pāresii* (Marian, Sârb. II, 211), *miezi-pāresi* (Creangă, Scr. II, 27; Iorga, Doc. Call. 23), *miezul-pāreții* (Marian, Sârb. II, 211; Voronca, Dat. cred. 348), *miezii-pāreți* și *miezul-pāreților* (Marian, Sârb. II, 211).

1334. PĀRETE (*perete*), sb. m., „paroi, mur, muraille“ || ir. *parete* (imprumutat poate din it.).

Lat. PARIAS,-IETEM, contras de timpuriu în PARĒTEM (atestat în CIL. VI, 3714; cf. Schuchardt, Vok. I, 106).

Rtr. *paraid*; it. *parete*; fr. *paroi*; prov. cat. *paret*; sp. *pared*; port. *parede* || *pāretar* † „tapis pour le mur“ (Let. I, 436; Iorga, Studii, VII, 191), „planche destinée à protéger le mur“ (Frincu-Candrea, Mă. apus. 104: comp. *parietarius*, de mur, de muraille“; it. *paretaio*; nprov. *paredaire*; port. *paredeiro*).

1335. PĀRINC, sb. „millet“ — *parinc* (Lex. Bud.; Polizu); *pāninc* (An. Car.);

păring (Cantemir, Hron.; Let. II, 248; Tiktin; WgJb. IX, 228); *păring* (Tiktin; WgJb. ibid.); *păringă* (Tiktin); *păringă* (WgJb. ibid.).

Lat. PANICUM, de unde *pānic>pāninc>pārinc (comp. cárunt, mărunt); înlocuirea lui -nc cu -ng e neexplicată; de asemenea e anormală prezența lui -i- în unele forme.

Friul. *pani*; it. *panico* || comp. ven. Pola *panizzo*, triest. *paniz*, mant. *parm*. piem. *panis*; prov. *panitz*; cat. *panis*; sp. *panizo*; port. *painço* < PANICUM.

1336. **PĂNICHIU** (vr.), sb., „millet“ (Cuv. d. bâtr. I, 296, dintr'un glosar slavoromân, unde traduce greșit slav. пыро,adică „blé“) < PANICULUS,-UM, atestat cu înțelesul de „touffe de roseau“ (comp. panicula „panicule des végétaux“); forma *pănichiu* în loc de **pănichiu*, dacă cumva nu e o greșală de transcriere, se explică prin influența lui *piine* || piem. vfr. *panil*.

1337. **PĂRÎNGĂ**, sb. f. „perche servant à porter un fardeau“ (Biblia 1688, Exod. XXX, 4, 5; 1 Chr. XV, 55; Paralipom. II, 5; Ionescu, Cal. 122; Conv. lit. XX, 1014; Viciu, Glos. 65; Candrea, Oaș 51; Lupașcu, Med. bab. 23).

Lat. *PHALANGA < gr. φυλάγγη.
Alb. *płang*ε.

1338. **PĂRINTE**, sb. m., „père (employé aussi en parlant d'un prêtre)“; pl. *părinți* „parents (le père et la mère)“ || ar. *p(ă)rinte*, pl. *părinți*.

Lat. PARENTS, -ÉNTÉM.

Alb. *print*, pl. *p(ă)rindz-tz* „parents“; rtr. *paraint*; it. sard *parente*; fr. *parent*; prov. *paren*; cat. *parent*; sp. *parente*; port. *parente*.

Der.: dim. *părintel*; pl. *părinciori* (Marian, Immorm. 580; Burada, Căl. Dobr. 63; Tiktin) < *PARTICELLA,-AM < PARTICULA, redus de timpuriu la *particella>**parcella* (comp. *muncel*); forma *părticea* e un derivat rom. din *parte* (tot formațiuni tîrzii sint it. *particella*, sp. *partecilla*) || prov. *parcela*; fr. *parcelle*; port. *parcella*.

1339. **PARTE**, sb. f. „partie, part, portion; côté, direction; endroit; parage; partie; sort, chance; sexe“ — băn. *par-*

tse „dot“ || ir. *párrat*, megl. *parti* și ar. *parte* „partie, part; côté“.

Lat. PARS, PARTEM; în expresiunea *parte... parte* „en partie... en partie“ (it. sp. *parte... parte*) nu credem că s'a păstrat adv. PARTIM... PARTIM (cf. Meyer-Lübke, Rom. Gramm. III, § 221), ci mai curind construcțiunea PARTE... PARTE, pe care o întîlnim deseori la scriitorii (comp. *poma solent*, *quae candida parte*, *parte rubent*, Ovid; *melichloros est geminus*, *parte flavus*, *parte melleus*, Pliniu).

Rtr. *part*; it. sard *parte*; fr. prov. cat. *part*; sp. port. *parte*.

Der.: dim. *părticea* (it. *particella*; sp. *partecilla*); *părticică* (sp. *partecica*); megl. *partică*; ar. *părtică*||*părtas* „celui qui prend part, participant, associé“; †*părtăsie* (Prav. Mat. Bas. col. Buj. 98, 191; Ivireanul, Did. 36; Tiktin) „participation“; *împărtăși* „participer; communiquer, faire part; communier“; *împărtășenie* „communion; derniers sacrements“ ||†*partnic* (Dosoftei, Ps. vers. 414, 505; An. Car.; Gaster; Tiktin) „participant“; †*părtnicesc* (Cantemir, Hron.) „particulier, privé“ || *părtini* „être partial“ ||*neparte* (Ispirescu, Leg. 197) „malchance“.

Impr.: rut. *партъ* „Teil, Geschick, Los, Glück, Seite“ > partika „Wohlhaben, Glück“; ung. *pártás* (Szinyei, II, 87).

1340. **PĂRCEA** (vr. dial.), sb. f. „parcelle, petit morceau“ (Burada, Căl. Dobr. 63; Tiktin) < *PARTICELLA,-AM < PARTICULA, redus de timpuriu la *particella>**parcella* (comp. *muncel*); forma *părticea* e un derivat rom. din *parte* (tot formațiuni tîrzii sint it. *particella*, sp. *partecilla*) || prov. *parcela*; fr. *parcelle*; port. *parcella*.

1341. **Departe**, adv. „loin“ || megl. *diparti*; ar. *dipartī* < DE PARTE; înțelesul primitiv a trebuit să fie „à part, de côté, à l'écart“, păstrat în port., de unde apoi ușor s'a desvoltat înțelesul de „loin“ || rtr. *davart* „de, sur au sujet de“; port. *de parte* „à part, de côté, à l'écart“ (comp. it. *daparte*, vfr. *d'appart* „à part“) || dim. *depărțior*; *depărțicior* (Tocilescu, Mat. 790, 844); *depărțisor* și *depărțuț* (Lex. Bud.) || megl. *dipărtos*. ar. *dipirtos* (Dalametra) „éloigné, loin“ || *depărta* „éloigner“, megl. *dipărtizari*, ar. *dipărtare*

„s'éloigner“ (format ca și *inainta* <*inainte*; comp. it. *dipartirsi* „s'éloigner“; vfr. *departir* „mettre à part; faire partir“); *depărtare*, ar. *dipărtare*, „éloignement, distance“; *depărtat*, „éloigné, lointain“ || *indepărtata*, megl. *ändipărtizari* „éloigner“.

1342. **Năparte**(ar.), adv., „au-delà, de l'autre côté“ || megl. *năparti* || < IN HAC PARTE; pentru formațiune, comp. alb. *mb' at an* „jenseits“ <*mb'* „en, dans“ +*atā* „celle-là“ +*an* „côté“ || ar. *anăparte* (Weigand,Olymp.83), *nánăparti* (Dalametra) „de côté, d'un autre côté“ au fost poate influențate de alb. *an* „côté“, *ndan* „à côté“.

1343. **Împărți**, vb., „partager, répartir, distribuer“ || megl. *ampărțori*; ar. *mpărțire* || < IMPARTIRE || vfr. *empartir* || *impărțire* „partage“ || *impărțitură* (Psaltire 1651, predosl.; Cătană, Pov. II, 57), megl. *ampărțitură*, ar. *mpărțitură* „division, partage, distribution“ || *impărțeală*, trans. *impărțăliște* (Lex. Bud.), trans. Mehed. *impărțanie* (Lex. Bud.) „partage, distribution“.

1344. **Despărți**, vb., „diviser, séparer; divorcer; †écarter“ – †*spărți* (Ps. Sch. XXI, 20) „écarter“ || ir. *respărți*, cu schimbare de prefix; megl. *dispărțori*; ar. *dispărtire* || < DISPARTIRE (CGL. II, 272 = clas. DISPERTIRE) || it. *dispartire*, *spartire*; fr. *départir*; prov. cat. sp. *despartir*; port. *despartir*, *espartir* || *despărțitură*, megl. *dispărțitură*, ar. *dispirțitură* (Dalametra) „division; séparation“ (vit. *spartitura*) || †*despărțeală*, *despărțenie*, †*despărțanie* (Gaster; Barac, Hal. VII, 190; Lex. Bud.) „divorce“.

1345. **PAS**, sb. m. „pas“ — trans. *paș*. Lat. PASSUS,-UM; *paș* e refăcut din pl. *pași*.

Alb. *paș*, „Klafter“; rtr. *pass*; it. *passo*; sard. *passu*; fr. prov. cat. *pas*; sp. *paso*; port. *passo*.

Der.: *păși* „marcher, faire des pas“; † *pășitură* (Letop. II, 97; Molnar, Sprachl. 97; An. Car.; Tocilescu, Mat. 301; Cihac) „pas, marche“; trans. *despăși* (Marian, Nașt. 337; Viciu, Glos. 40) „repasser par-dessus quelqu'un (afin de lui éviter un malheur, suivant une superstition populaire)“.

1346. **Păsa**¹, vb. †„aller“, din care s'a păstrat astăzi numai forma de imperativ *pasă*, *pas'* în locuțiunile *pas(ă)* de ... , *pas(ă)să* ..., essaie un peu de ... ; va donc (faire) si tu peux ... , *pasă-mi-te* „c'est que“ — trans. Oaș *păș* (WgJb.VI,36,79; Candrea, Oaș. 51) „va“, refăcut din *pasă* sub influența lui *a păși* || ir. *pás!* „va!“ || < PASSARE || rtr. *passer*; it. sard *passare*; fr. *passer*; prov. *pasar*; cat. *passar*; sp. *pasar*; port. *passar*.

1347. **PĂSA**², vb. „† peser, être pesant“ (Ps. Sch. și Coresi. Ps. XXI,4; XXXVII, 5; Iorga, Studii,XII,112), astăzi numai ca vb. impers. *îmi pasă* „il m'importe, je me soucie de ...“.

Lat. PENSARE „peser“, înțelesul actual al verbului impersonal îl regăsim în mare parte și în celealte limbi române.

Alb. tosk *pəšon* „wäge“, gheg. *məšoj* „falle beschwerlich; senke mich (von der Wage)“; (vegl. *peșuire*); rtr. *pser*; it. *pesare*, ven. *pesan* „rincrescere, dispiacere“; fr. *peser*, vfr. „être désagréable, causer du chagrin, de l'inquiétude“; prov. *pezar* „peser; déplaire, chagriner“; cat. sp. *pesan* „wägen; bekümmern, leid tun“; port. *pesan* „wägen; Sorge machen“.

Der.: *nepăsare* „insouciance, indifférence, impassibilité“; *nepăsător* „indifférent, impassible“.

1348. **Păs**, sb. n. „souci, peine, doléance“ < PENSUM „poids“; în românește s'a păstrat numai înțelesul figurat „ce qui oppresse, gêne, fatigue, le malaise comparé à une sorte de poids“ || rtr. *pais*; it. *peso*; sard *pesu* (comp. *esser de pesu* „esser di pena“); fr. *poids*; prov. cat. *pes*; sp. port. *peso* (comp. alb. *peș* „peso, sasso“; vfr. *poise*).

1349. **Apăsa**, vb. „appuyer, peser, presser, oppresser“ < *APPENSARE || vfr. *apeser* „rendre pesant, faire peser, peser, être lourd, écraser“, lion. *apezó* „appuyer fortement“, sav. *apesá* „sou-peser, soulever“; prov. *apesar* „réfléchir“ || *apăsător* „qui appuie; oppresseur“ (comp. nap. *pesature*); *apăsătură* „pression, oppression“ (comp. rtr. *psadüra*; it. *pesatura*; vfr. *poisue*; prov. *pezadura*).

1350. **PASĂRE**, sb. f. „oiseau; membre génital du mouton, du bœuf, du cheval” — trans. băn. Oaş „moineau”; băn. „emberiza citrinella” (Marian, Ornit. I, 380); pl. *pasări* „volaille” || ir. *pásäre*.

Lat. PASSAR,-EM (App. Probi, 163, alături de care a circulat probabil în latina vulgară și clas. PASSER) „moineau, passereau”; pentru înțelesul de „membre génital”, comp. it. *uccello*, sic. *ačeddu* „oiseau; membre viril”, slov. *tiček* „petit oiseau, membre génital”, germ. dial. (Viena) *Vogel* „membre génital”.

Friul. *passare*; it. *passero*, Subiac. *passaru*, ven. mant. bol. *passara*, bresc. *pasera*, sic. *passaru*; sard. *vcamp.pas-saris*; vfr. norm. berr. *passe*, Anjou *paisse*; prov. *paser(a)*; cat. *passara*; sp. *pajaro* și port. *passaro* „oiseau” (comp. sp. *pajaros* „volaille”).

Der.: dim. *pásărea* (sp. *pajarilla*; comp. fr. *passereau*; cat. *passarell*); *pásărică* (sp. *pajarica*); *pásăruie* (Cuv. d. bătr. I, 390), *páserue* (Lex. Mard.); *pásăruică*; *pásărioară* (Marian, Ornit. I, 409); † *pásăriță* (Cantemir, Ist. ier. 114); † *pásăruță* (ibid. 146) || augm. *pásăroi* „grand oiseau”, trans. băn. „passereau” || col. *pásăret*; *pásărime* (Delavrancea, Sult. 17), *páserime* (Lex. Mard.); băn. *pásáramă* || *pásărar* „oiseleur; astur nisus” (Marian, Ornit. I, 126; sp. *pajarero*; port. *passareiro*) || *pásăresc* „d'oiseau”; *pásărește* „comme les oiseaux”.

PĂSAT, v. *pisa*.

PĂȘI, v. *pas*.

1351. **PĂSTAIЕ**, sb. f. „gousse, cosse (de haricot, de fêve, de pois, etc.)” — trans. *postaie* (Lex. Bud.); mold. *păstare* (!Dosoștei, V. Sf. 18 fevr.; Stamati, Wb. 341, 429; Ionescu, Cal. bun. gosp. 212, 213; Pamfile, Agr. 184) || ar. *pistal'e* || < *PİSTALIA < PİSTARE „piler, broyer” (păstrat în mai toate limbele românești); înțelesul de „cosse” se explică din faptul că păstăile de fasole, mazăre, etc., după ce au fost lăsate să se usuce, se golesc de boabele lor și se îmblătesc sau se bat cu furca (cf. descrierea amănunțită la Columella, II, 10); de fapt numele de *păstaiе* trebuie să fi

fost la început colectiv, aplicîndu-se tuturor plantelor păstăioase, de unde apoi se va fi zis *o păstaiе* în loc de „o legumă păstăioasă”, și în cele din urmă să ajuns la înțelesul actual de „învelișul legumei păstăioase”; tot în legătură cu baterea legumelor păstăioase pentru a scoate din ele boabele, comp. bulg. лупамъ „schlagen, klopfen” > лупенка „Schale“, slov. *lupati* „schlagen” > *lup, lupina, Schale*“, rut. лупнүти „derb schlagen, stossen“ > луна „Schale, Hülse”; în ce privește forma, constatăm trecerea normală a lui -i- aton la e, devenit în dacorom. ă sub influența labialei, iar în ar. trecut la i ca aton; forma *păstare* poate reprezenta un sg. *PİSTALEM, sau a rezultat printr'o schimbare de sufix (comp. *vînătare* și *vînătaie*); pentru trecerea lui pă- la po- în forma *postaie*, cf. *porumb* || alb. scut. *pištaje*, *bištaje* „baccello di legumi” || dim. *păstăioară* (Tocilescu, Mat. 252); *păstăiuță* (Pamfile, Agric. 184); băn. *postaică* (An. Car.); *păstăios*, mold. *păstăros* (Stamati, Wb. 426, 624) „qui a des gousses, légumineux”.

Impr.: rut. *nactra*, „lunaria rediviva”.

1352. **PĂSTE¹** (*Paştii*), sb. f. pl. „Pâques” || ir. *Pašte*; megl. *Paştı*, *Paştı*; ar. *Pasti*, *Paşte*.

Lat. PASCHAE, pl. din PASCHA.

Alb. *paškɔ*; rtr. it. *pasqua*; sard. log. *paska*; fr. *pâque(s)*; prov. *pasca(s)*; cat. *pasca* (*pasques* „Noël”); sp. *pascua*; port. *pascoa* < PASCHA, aceste două din urmă influențate de pascuum.

1353. **PĂSTE²**, vb. „paître, faire paître” || ir. *păște*; megl. *paştırı*; ar. *pășteare*.

Lat. PASCÉRE.

Vegl. *puoskro*; friul. *pasi*; it. *pas-cere*; sard. log. *paskere*; fr. *paître*; prov. *paiser*; cat. *peixer*; sp. *pacer*; port. *pascer*.

Der.: *păscut*, † *pășentă* (Ps. Sch. LXXVIII, 13; XCIX, 3; Coresi, Ps. LXXVIII 13) „action de faire paître, pacage” || † *păscător* (Biblia 1688, Iov, I, 3; XLII, 12) „qui paît”; vr. bucov. *păscătoare* (Biblia 1688, Imp. XXVIII, 24; Voronca, Dat. cred. 210, 668; Gr. n. II, 30; Marian, Sărb. I, 41) „pacage, păturage”.

1354. **Pășune**, sb. f. „pâturage“ || ir. *paštšurę*; ar. *pășune* || < PASTIO,-ONEM || rtr. *paschun*; it. *pasciona*; fr. *païsson*; prov. *paison* || *pășuna* „faire paître“ (friul. *pasoná*; vfr. *païssoner*); *pășuneală* (Alecsandri, P. pop. 265) „pânage, pâturage“.

1355. **Păstor**, sb. m. „pâtre, berger“ || ir. *păstor* || PASTORIUS,-UM, atestat numai ca adj. || comp. rtr. *pastur*; it. sard log. *pastore*; fr. *pasteur*, *pâtre*; prov. *pastor*, *pastre*; port. *pastor* || dim. *păstorel* „petit berger“, zool. „motacilla flava“ (Marian, Ornit. I, 328; fr. *pastourea*; prov. *pastorel*) || *păstorită* „bergère“, zool. „motacilla flava“ (Marian, ibid.) || *păstorie* „état de berger; fonction pastorale“ || *păstoresc* „de pâtre, pastoral“; *păstorește* „à la manière des bergers“ || †*păstoricesc* (Iorga, Studii, XII, 290; Doc. Callim. I, 428) „pastoral“ || *păstori* „faire paître, exercer l'état de berger; exercer une fonction pastorale“; *păstorit* „état de berger, métier de celui qui fait paître les troupeaux“ || Impr.: ung. *pásztorit*, *pásztorol* (Szinnyei, II, 94).

PĂŞUNE, v. *paște*².

1356. **PAT**, sb. n. „lit; crosse (de fusil)“ || ir. *pát* „lit; litière“; megl. *pat* „lit en bois“; ar. *pat* „lit; banc, banquette; étage; pièce de la maison où l'on travaille“.

Lat. *PATTUS,-UM < gr. πάτος „pas; chemin battu“, cu aceeași trecere a lui -T- la -TT- după vocala accentuată ca în *buttis < βούτης, *puttīna < πυτίνη, *plattus < πλατός, *plattia < πλατία, *cottulus < κότυλος, etc.; din înțelesul primitiv de „chemin battu“ s'a desvoltat apoi acela de „terre battue, aire, plancher—fondement, fond“ (comp. mai jos înțelesul cuvintului nap. și ngr. πάτος „fondement, fond“ > sîrb. *natoe* „plancher“; numirea de *pat*, cu înțelesul acesta din urmă, adică podeala, pămîntul bătătorit care servia de culcuș popoarelor cu cultură primitivă, s'a dat apoi, treptat cu ridicarea nivelului cultural, orișărei ridicături orizontale dela pămînt (la Aromâni laviței; în ven. și friul. pragului, treptei de jos a scării, este tradei dinaintea altarului, etc.), apoi,

tot mai sus, podului casei (înțeles păstrat la Ruteni, cari au împrumutat cuvintul патъ dela Români), catului de sus (păstrat în arom., în greac. πάτος și alb. *pat*; comp. incă, pentru întreaga evoluție a înțelesului, sp. *piso*, „Erdboden worauf man tritt; Fussboden; Stockwerk in einem Hause; erhöhter Platz in einem Zimmer“). Înțelesul actual de „lit“ (pe care-l are și bulg. патъ împrumutat dela Români) datează abia de atunci de cind această înălțătură, construită din scinduri, a devenit o adevărată mobilă destinată anume pentru culcare; din momentul acesta, cuvintul *pat*, venind în concurență cu *strat*, îl înlocuște pe acesta din urmă înсetul cu *incetul*, restrințindu-i înțelesul la „așternutul, culcul animalelor“ (comp. *stratul porcilor*), de unde apoi „așternut de pămînt sau de orice altă materie, pătură“ [Candrea].

Alb. *pat*, *pate* „étage“; friul. *patt*, „pianerottolo, ripiano; predella, scaligione“; vit. *patto* „lettimo“ (cf. înțelesul ir.), ven. triest. Pola *pato* „soglia della porta; pianerottolo; predella“, bresc. *pat* „pianerottolo“, nap. *pate* „suolo, strato, solajo“.

Der.: dim. *pătișor*; *pătuț*; *pătuțel* (Viciu, Glos. 65; Tiktin), *pătcel* (Tocilescu, Mat. 974, 988; WgJb. IV, 330; Tiktin), *păčel* (Molnar, Sprachl. 106; Viciu, ibid.); *pătuțel* (Lex. Bud.); *pătuțean*, †*pătcean* (Biblia 1688, Luca V, 19), †*pătcean* (Tiktin).

Impr.: bulg. патъ „lit“; rut. патъ „Dachboden“.

1357. **PATĂ**, sb. f. „tache“ || megl. *păță*, pl.

Lat. *PITTA < gr. πίττα „smoală“; din înțelesul acesta primitiv trebuie să se fi desvoltat încă în gr. sensul de „strat de smoală“, de unde apoi „strat dintr'o materie oare-care (de unsoare, etc.)—pată“; din înțelesul de „strat“ s'a desvoltat de altă parte acela de „pătră de aluat—turiă“. păstrat în ngr. πήττα „pâté, galette“; toate aceste înțelesuri trebuie să le fi avut și lat. vulg. *pitta, și dim. acestuiă *pittula (v. *pătură*), după cum probează formele române corespunzătoare [Candrea Conv. lit. XXXVIII, 874].

Alb. *pete* „Metallplatte, Goldblättchen: Blatt eines Blätterkuchens; platter Hochzeitskuchen“; rtr. *petta* „dünner, flacher Brotkuchen“, friul. *pete* „treccia avvoltolata e stretta, in rotella all' occipite“; ven. mant. *peta* „treccia“, Valtelini *peta* „zacchera“. sic. *pitta* „maglia nell' occhio“; Bormio *peta* „strato“; lor. *pette* „chiffon“; port. *peta* „tache à l'œil du ch-val“.

Der.: dim. *petiță* || *păță* „tacher“ (alb. *petoî* „dare la forma di sfoglia“).

1358. **Pătură**, sb. f., „couche; couverte (de laine“); băn. „pâte feuilleteé“ (Viciu, Glos. 66) || ar. *petur* „pâte feuilleteée“ || < *PITTULA,-AM < *PITTA || alb. *petułă* „frittella“; friul. *petul(e)* „cencio“; mil. *petola*, tovaglia; lembo di camicia“, Castro dei Volsci *petteła*, lembo di camicia“, abruzz. *pettele* „sfoglia, falda sottilissima di pasta; falda di lana; lembo di camicia“, Campo-basso *pettula* „lembo di camicia“, nap. *pettele* „pasta distesa dal materello, sfoglia“, molfett. *petele* „pasta fritta, frittella, gherone, falda“ || augm. ar. *pituroane* „gâteau feuilletté“ || *păturos* (Lex. Bud.) „disposé en couches; feuilletté“ || *pături* „plier; empiler“ || *împături* „plier“, *împătura* „plier; faire ses bagages“, ar. *mpiturare* „étendre la pâte“ (friul. *impetolá* „avviluppare“; vic. *impetolar* „impaniare“; comp. alb. *petułon* „dare ad una cosa la forma di frittella“) || *despătura* (Lex. Bud.) „déplier“, ar. *dispiturare* „s'esfeuiller (en parl. d'un gâteau, etc.“)

Impr.: ngr. πέτοντος „Blatt eines Kuchens“ (Murnu, Lehnw. 38); bulg. *netypa* „lame, feuille, feuille de levain“ > dim. *петурка*.

1359. **Păță**, vb. „pâtir, endurer, avoir des mécomptes“ || megl. *pățori*; ar. *pățire*.

Lat. *PATIRE* (= clas. *PATI*, Densusianu, Hist. l. roum. I, 147).

Alb. *pəson*; it. *patire*; vsp. *padir*; comp. sp. port. *padecer*.

Der.: *pățit* „(homme) qui a éprouvé des revers, qui a l'expérience de la vie“; *pățita* „expérience“; †*pățitură* (An. Car.) „passio“, ar. *pățitūră* „mésaventure“ || *pățanie*, *pățenie*, *pățitanie*,

pataranie, *pățeală* „mésaventure, déconvenue, mécompte“.

Impr.: rut. пацити „unangenehmes erleben, erdulden; arge Streiche spielen“.

1360. **Pătlažină**, sb. f. „plantain“ — bän. *potlažină*, *plotažină*, *poclažină* *poclajniță*; bän. olt. trans. *plătagină* (Lex. Bud.; WgJb.III, 324; Sez. IV, 25; Viciu, Glos. 68). Oaș *plătanger*, *plătangen*, *plătangină*, trans. *părlangină* (Frincu-Candrea, Mă. apus. 128); Prăhova *părlagină*.

Lat. *PLANTAGO-GINEM*, devenit de timpuriu, prin pierderea nasalei în pozițione atonă (comp. *cufund*, *cuprind*, etc.), **plătagine*, de unde *plătagină*, refăcut din pl. *plătagini*; metafeta produsă în formele *pătlažină*, *potlažină*, etc. trebuie să-și aibă originea în vre-o etimologie populară; în forma *poclažină*, rezultată din *potlažină*, s'a produs cunoscuta trecere a grupului *-tl-* la *-cl-*; în formele din Oaș, *plătangină*, etc. s'a propagat în silaba tonică *-n-* din silaba următoare întocmai ca în *funingine*, *pecingine*, etc.; *părlagină* și *părlangină* (cu *n* propagat) au rezultat din *pătlažină* poate printr'o etimologie populară; în *poclajniță* constatăm sufixul slavic *-niță* care s'a substituit finalei *-žină* din *poclažină* (cf. Candrea, Conv. lit. XXXIX, 1135).

Friul. *plantań*; it. *piantaggine*; fr. *plantain*; prov. *plantage*; sp. *llanten*; port. *chantagem*.

1361. **PATRU**, num. „quatre“ || ir. *pătru*; megl. ar. *patru*.

Lat. QUATTUOR, devenit de timpuriu *quattro.

Alb. *katrë*; vegl. *kuatro*; rtr. *quatter*; it. *quattro*; sard log. *batturu*; fr. prov. cat. *quatre*; sp. *cuatro*; port. *quatro*.

Der.: (al) *patrule(a)*, †*patrul*, (a) *patra*, ir. *patrele*, megl. *patruli*, ar. *patırılı* „quatrième“ || *pătrime* „quart“ || *patrusprezece*, *paisprezece*, ar. *patrusprădzațe*, *pasprădzațe*, *pasprăte* „quatorze“; (al) *patrusprezecile(a)*, (*paispr-*), (a) *patrusprezecea* (*paispr-*) „quatorzième“ || *patruzeci*, megl. *patruzoť*, ar. *patrudzăť* „quarante“ (comp. ir. *patruivotzěť*); (al) *patruzecile(a)*, (a) *patruzecea*, ar. *patrudzăťlu* „quaranti-

ème” *pătrar* (Cuv. d. bătr. I, 215; Iorga, Studii, VII, 235), adj. „âgé de quatre ans“, sb. m. „cheval de quatre ans“, dim. *pătrarel* (Alecsandri, P. pop. 79) | *impătri* „quadrupler“; *impătrit* „quadruple“ | ar. *ampătur(l)are* „courir à bride abattue (en parl. des chevaux), aller le grand galop“ | *pătrat* „carré“, de formațiune recentă, după quadratus.

1362. **PĂTRUNDE**, vb. „pénétrer“ — vr. băn. pf. *pătrunș* || ar. *pitrundiri* (pf. *pitrumșu*, part. *pitrumtu*).

Lat. PERTUNDERE, *-TU(N)SI, *TUN(DI)TUM (= clas. -TUDI, -TUSUM).

Sard log. *pertungere* (part. *pertuntu*), camp. *pertungiri*.

Der.: *pătrunzător* „pénétrant“; *†pătrunsătură* (An. Car.) „pénétration“.

PĂTURĂ, v. *pată*.

1363. **PE** (*pre, pă*), prep. „sur; par; à; en; pour“ || ir. *pre*; megl. *pri*; ar. *pri*, *pir*, *pi*.

Lat. PER, devenit *pre*, de unde *pe*, prin disimilarea lui *r* mai întâi în casuri ca *pre ripă* > *peripă*, *pre rind*, *pre cărare*, etc., de unde apoi forma *pe* s-a generalizat în toate casurile (cf. Candrea, Lés élém. lat. 48).

Alb. *pər*; rtr. it. sard log. *per*; fr. *par*; prov. cat. vsp. port. *per*.

Der.: *impreună* (v. *Un*); *pentru* (v. *Întru*); *†peşpre* (v. *Spre*); *precum* (v. *Cum*); *pretutindeni* (v. *Inde*); *prin* (v. *În*); *printre* (v. *Între*).

1364. **PECINGINE**, sb. f. „dartre, herpès“ — *†pecingire* (Lex. Mard.).

Lat. PETIGO,-GINEM; forma normală **peñigine* a devenit **pecigine*, prin assimilarea lui *t-g* > *c-g*; prin propagarea lui *-n-* din silaba finală a rezultat forma *pecingine* (comp. *funingine*).

Rovigno *pidein*; vit. *putigine*, Piрано *lipidim*, Gombitelli *petigjena*, lucch. *pitiğjine*, abruzz. *putine*, nap. *petineja*, molfett. *petišene*, cal. *piti-jina* || it. *impetiggine*; sp. *empeine*; port. *empigem* < IMPETIGINEM.

Der.: *†pecingina* (Dosoftei, VSf. ian. 19, noemvr. 10) „devenir d'artreux, se couvrir d'herpès“.

1365. **Pecinginos**, adj. „d'artreux“ < *PE-

TİĞİNOSUS,-A,-UM (= İMPETİGINOSUS), influențat în fonetism de *pecingine* || lucch. *pitiğjino* it. *impetiggino*; sp. *empeinoso* < İMPETİGINOSUS.

PENTRU, v. *intru*.

1366. **PEPENE**, sb. m. „melon, pastèque“, trans. „courge“ (Viciu, Glos. 66), Oaș *pepene rios* „concombre“ || ar. *peapine* „melon; concombre“.

Lat. PÉPO,-PINEM (= clas. PEPONEM; comp. PEPEBUS CGL. III, 592); forma *pepene* în loc de **piepene* nu e explicată.

Alb. *pjepər* || comp. tosc. *popone* < PÉPONEM; în sp. *pepino* „concombre“ s'a substituit terminațiunii *-one* sufixul dim.-*ino*.

Der.: dim. *pepenas*; *pepenei*, pl. „trifolium arvense“, Vilcea (Vîrcol, Gr. Vîlc. 97) „sorte de pruniers“ | *pepenos* „dodu; charnu (en parl. des prunes)“ | *pepenarie*, *pepeniște*, Sălagiu *pepeniștină* (Tribuna, 1890, 373) „melonnière“ || Vilcea *pepenoasă* (Vîrcol. Gr. Vîlc. 97) „sorte de prunes“.

PERI, v. *ii*.

PESTE, v. *stră*.

1367. **PEŞTE**, sb. m. „poisson; muscle du bras, biceps“ || ir. *pešt*, megl. *peştí* și ar. *pescu*, *peaste* „poisson“; înțelesul de „muscle“ îl regăsim în it. și sard.

Lat. PISCIS,-EM; ar. *pescu* e refăcut din pl.

Alb. *pešk*; vegl. *pask*; rtr. *pesch*; it. *pesce*; sard log. *piske*; prov. *peis*; cat. *peix*; sp. *pez*; port. *peixe*.

Der.: dim. *peştisor*; *peştic* (Jipescu, Opinc. 67); trans. băn. *pescuț* (An. Car.; Reteganul, Pov. ard. IV, 23; Cătană, Pov. II, 66); *pesculet* și *peştior* (Damé, Term.) || *peştioacă* (Tiktin) „poisson femelle“ || augm. *păscoci* (Tiktin) „poisson mâle“ || col. băn. *peşşamă* megl. *piştar* „pécheur“; megl. *piştarca* „ardea cinerea“ || *pescui* „pécher“; *pescuit* „péche“.

1368. **Pescar**, sb. m. „pécheur“; zool. „alcedo ispida; cinclus; larus; ardea garzette, a. alba“ — vr. mold. băn. trans. *păscaru* || ar. *piscar* „pé-

cheur“, zool. „ardea cinerea“ || **PISCA-**
RIUS,-UM || comp. port. *peixeiro* || dim.
zool. *pescăraş* (*păsc-*) „alcedo ispida“;
pescărel (*păsc-*) „petit pêcheur“ (Gr.
n. II, 45), zool. „alcedo ispida, cinclus,
colymbus glacialis“; *pescăruş* (*păsc-*)
„alcedo ispida“ || *pescăreasă*, mold.
trans. *pescăriță*, ar. *piscăroarie* „mar-
chande de poisson, poissonnière“ || col.
pescărime „pêcheurs“ || *pescărie*
„pêcherie“ (it. *pescheria*; fr. *pêcherie*;
prov. sp. port. *pescaria* „pêcherie“ ||
† *păscăresc*, *piscatorius*“ (An. Car.)
|| *pescărit* „métier de pêcheur“.

1369. **Pescos** „poissonneux“ — vr.
mold. băn. *păscos* < *PISCOSUS*, -A, -UM || it.
descoso; sard log. *piskosu*; vfr. *pes-
cheux*; sp. *pescoso*.

1370. **PETI**, vb. „demander en maria-
ge“.

Lat. *PETIRE (clas. PETERE; cf. Den-
susianu, Hist.l. roum. I, 149—150); în-
telesul de „demander en mariage“ îl
regăsim încă în sp. și port.

Alb. *pües*; Castro dei Volsci *pëti*;
sard log. *pedire*; sp. port. *pedir*.

Der.: *peſit* (vsp. port. *pedido*), *peſi-
tură* (Marian, Nunta, 97) „demande en
mariage“ (sp. *pedidura*); *peſitor* „celui
qui demande une jeune fille en mari-
age, prétendant; marieur“ (comp. *pe-
titorius*); *peſitoare* „marieuse“; *peſi-
torie* (Marian, Nunta, 97) „métier de
marieur ou de marieuse“ || Din locu-
tiunea *a merge în peſit* a rezultat for-
ma *împetit*, în construcțiuni ca *a se
duce la împetit*, *a se apuca de împetit*, etc.

PETRECE, v. *trece*.

1371. **PIATRĂ**, sb. f. „pierre; grêle“ ||
ar. *k'atră*.

Lat. PÉTRA,-AM.

Vegl. *pitra*; rtr. *peidra*; it. *pietra*;
sard log. *pedra*; fr. *pierre*; prov. *peira*
„pierre, grêle“; cat. *pedra*; sp. *piedra*;
port. *pedra*.

Der.: dim. *pietricea*; ar. *k'itrjeauă*
(sard camp. *perdižedda*; sp. *piedre-
cilla*); *pietricică* (sp. *piedrecica*); *pie-
truță* (Cantemir, Ist. ier. 110; Lex. Bud.;
it. *pietruzza*) || augm. *pietroi* || col. băn.
p'etramă (it. *petrume* || sard. log. *pe-
dragine*) || *pietriș*, ar. *k'itriș* (Dala-

tra) „gravier“ || *pietrar* „tailleur de
pierres, carrier; paveur“; mold. „ma-
çon“, zool. „cannabina linota“, ar. *ki-
trar* „tailleur de pierres“ (vit. *petraio*;
fr. *perrier*; prov. *peirier*; cat. *pedrer*;
sp. *pedrero*; port. *pedreiro*) || *pietrarie*
„tas de pierres, grande masse de pier-
res; carrière; métier de pierrier, de
paveur, etc.“ (fr. *pierrerie*; sp. prov.
peiraria; pedraria) || *pietrui* „paver“ ||
împietri „pétrifier, changer en pierre;
† délimiter, marquer la limite entre
deux terres (en mettant des pierres)“
(comp. fr. *empierrer*; nprov. *empeirá*;
cat. sp. port. *empedrar*).

1372. **Pietros**, adj. „pierreux“ || ar. *k'i-
tros* || *PÉTROSUS*, -A, -UM || it. *pietroso*; sard
log. *pedrosu*; fr. *pierreux*; prov. *pei-
ros*; cat. *pedros*; sp. port. *pedroso* ||
dim. *pietroșel*, *pietroșică*; *pietroșel*,
zool. „cannabina linota; gasterosteus;
umbra Kramer“.

1373. **PICIOR**, sb. n. „pied“ — trans. *cic-
ciōr* (Weigand. Jb. VI, 18) || ir. *pitšor*;
megl. *picioară*; ar. *cīciōr*, *cīor*.

Lat. *PÉDICIOLUS,-UM, contras de tim-
puriu în **peciolus* (cf. *paccioulus*,
CGL. II, 144), a cărui identitate cu
petiolus (cf. G. Paris, Rom. XXII,
147) nu e pe deplin stabilită; forma
cicior e rezultată prln asimilațiunea
k-č>c-č din *k'iciōr*; ar. *cīor* e o con-
tracțiune din *c(i)cīor*.

It. *picciuolo*, „queue des fruits“, lucch.
picciuolo „échelon“, cremon. *pezzol*
„petit pied“; vfr. *peçuel*; prov. *pesol*;
sp. *pezuelo* || comp. vit. *pedicciuolo*
„petit pied“, nap. *pedezzulle* „Sten-
gel“.

Der.: dim. *picioară*, megl. *picioară*
ar. *ciciōră*; *picioară*; *picioara* și *pi-
cioarel* (Gorovei, Cim. 126) || megl. *pi-
cioară* „pas“ || *piciorong*, *picioroangă*,
piciora(n)g (Rev. crit. III, 165; Tiktin),
piciorană (Petri), *picioroabă* (Lex.
Bud.) „échasse“ || *împicioroga* „remet-
tre sur pied“, refl. „se rétablir, re-
prendre des forces“.

1374. **PICUL'Ū** (ar.), sb. „argent serré,
mis en réserve, magot“.

Lat. PÉCULIUM.

Impr.: alb. *pekul'* „cura, riguardo“,
pekul'ii „regalo o mancia che si da
per prendere colle buone“ (Fialuer,
325—6).

1375. **PIDURIȚĂ** (megl.), sb. f. „marc-he pied d'un métier“ <**PEDŪLIS**, -E „qui est fait pour les pieds“, devenit **pi-dure*, de unde dim. *piduriță*.

It. *pedule*.

1376. **PIEDICĂ** (*piedecă*), sb. f. „entrave, obstacle; croc-en-jambe; sabot d'une roue“ || megl. *pēdică* și ar. *k'adīcā* „entrave, obstacle“.

Lat. **PĒDICA**, -AM.

Alb. *pjekə* „pastoja“; friul. *pjedie* „gombina“; vit. *piedica*; sard log. *peiga*; fr. *piège*; port. *pega*

Der.: dim. bot. *pedicuță* „lycopodium clavatum“.

1377. **Impiedica** (*impiedeca*), vb. „empêcher, entraver“ || megl. *āmpidicari*; ar. *nk'idicare, kidicare* || <**IMPÉDICARE** || alb. *pjekon* „impastoiare“; vit. *impedicare*, vnap. *pedicare*; fr. *empêcher*; port. dial. *empelgar* || *impedecătură* (Cantemir, Hron.) „obstacle, entrave“, megl. *āmpidicătură*, ar. *nk'i-dicătură* „entraves“ || *despiedica* (*des piedeca*) „enlever les entraves; enlever le sabot qui retient la roue“, megl. *dispidicari* și ar. *disk'idicare* „enlever les entraves“.

1378. **PIEDIN**, sb. m. „chacun des fils qui reste attaché aux ensouples des tisserands, après qu'ils ont levé la toile, penne“ || megl. *k'adin(i)* și ar. *k'adin* „fil“.

Lat. ***PĒDINUS**, -UM, dintr'un adj. ***PĒ-DINUS**, -A, -UM, derivat din **PES** „picioară“ (Candrea, Conv. lit. XXXVIII, 881-885); comp. pentru înțeles gr. πέζα „pied; bord d'un vêtement, frange“ și sp. *pezuelo* „erste Vorrichtung der Fäden eines Zettels“, vsp. *pizuelo* „Tuchende, Sahlleiste“ <* *p e(d)i ci-olus*.

It. *penero*, piac. *pedan*, lucch. *pedano*, abruzz. *pedenę*, *petenę*, sic. *pedini*, Sanfratello *pieru* „ciascuno dei fasci dell'ordito“; sard camp. *pindu*; nprov. *pesen* || alb. scut. *peinə* „fimbria“ (Fialuer, 325); friul. *pinie*; bol. romagn. *pedna*, lucch. *pedana*, Arcevia *pedena*; fr. *penne* <* **PĒDINA**, -AM.

1379. **PIELE**, sb. f. „peau; cuir“ || ar. *k'ale*.

Lat. **PĒLLIS**, -EM.

Vegl. *pjal*; rtr. *pel*; it. *pelle*; sard log. *pedde*; fr. *peau*; prov. *pel*; cat. *pell*; sp. *piel*; port. *pelle*.

Der.: dim. *pielită*, *pelită* „pellicule; † chair; † corps; † teint“ (pentru înțelesurile din urmă, comp. vsl. πλάτη „caro, corpus, color“), ar. *k'iliță* și *k'iluță*; ar. *k'iliț* (Dalametra) „petite autre“; *pelicioară* (Cantemir, Ist. ier. 287; Voronca, Dat. cred. 413); *pelisoară* (Lex. Bud.); ar. *k'ilică* (Dalametra; sp. port. *pellica*); băn. *pelușină* (An. Car.) || *pelitesc* (Cod. Vor.) „charnel“; † *a se împelița*, „s'incarner“; *împelițat* „incarné: un des noms populaires du diable“.

1380. **Pielcea** (*pelcea*), sb. f. „petite peau“ <* **PĒLLICELLA**, -AM din **PĒLLICLA** || sic. *piddicedda*; vfr. *peaucele*; sp. *pielecilla* || dim. *pielcelușe* (Lex. Mard.: Teodorescu, P. pop. 604), † „prépuce“ (Paliia, Exod. IV, 25); *pielică*, *pelcică*, băn. trans. *pielcuță* (An. Car.; Lex. Bud.; Tiktin); mold. *pielcăluță* (Tiktin).

1381. **Pielar**, sb. m. „celui qui travaille ou vend des peaux, peaussier“ || ar. *kilar* || <**PĒLLARIUS**, -UM || it. *pel-latio*; prov. *pelier*; cat. *peller*; port. *pelleiro* || *pielarie* „peausserie“ (prov. *pelaria*; cat. *pelleria*; port. *pellaria*).

1382. **PIEPT**, sb. n. „poitrine; poitail (du cheval)“; sb. m. „devant (d'une chemise), plastron“ || ir. *k'lept*; megl. ar. *k'eft* „poitrine“.

Lat. **PĒCTUS**; forma ir. a fost influențată de fonetismul slav.

Rtr. *pech*; it. *petto*; sard log. *pettus*; vfr. *piz*, fr. *pis* „mamelle (d'une vache, d'une chèvre, etc.)“; prov. *peich*; cat. *pit*; sp. *pecho*; port. *peito*.

Der.: dim. *pieptișor*; *pieptușor* (Tochilescu, Mat. 262); băn. trans. *pieptuț* (An. Car.; Lex. Bud.) || *pieptar* „pourpoint fourré sans manches que portent les paysans; devant de chemise, plastron“; ar. *k'intar* „pourpoint fourré sans manches“ (sp. *pechero*; comp. vit. *pettiera*; sp. *pechera*); dim. *pieptărăș* „petit pourpoint fourré; bavette“; trans. *pieptărăț* (Marian, Nunta, 241; Reteganul, Pov. ard. V, 46) „petit pourpoint fourré“ || megl. *k'ip-taci* „devant de chemise, plastron“ || *pieptos*, megl. *k'iptos* „qui a une large poitrine“ || *pieptiș* „courageusement“.

Impr. rut. knittar „kurzes ärmelloses Pelz“, dim. knittariuk.

1383. PIEPTENE (*pieptine*), sb. m., peigne; peigne du tisserand || ir. *tṣāptir*; megl. *kaptini*; ar. *kaptine*.

Lat. PECTEN, *-INEM (comp. *pecten non pectinis*, App. Probi și glosele din CGL. VII, 59).

Vegl. *pjakno*; rtr. *petten*; it. *pettine*; sard log. *pettene*; fr. *peigne*; prov. *penche*; cat. *pinta*; sp. *peine*; port. *pente*.

Der.: dim. *pieptenaş*, *pieptănaş*; *pieptănuş* (Rev. cr -lit. III, 164; Tiktin); ar. *kiptiniciu* (Dalametra), megl. *käptinici*; *pieptinel* (Tiktin), megl. *käptinel* „maladie de la bouche chez les petits enfants, muguet“ || *peptenar*, megl. *käptinar*, ar. *kiptinar* (Dalametra) „peignier“ (it. *pettinaio*; fr. *peignier*; prov. *penchenier*; cat. *pin-tayre*; sp. *peinero*; port. *pentieiro*; comp. *pectinarius*).

1384. Pieptena (*pieptăna*), vb. „peigner; carder“ || megl. *käptinari*; ar. *kiptinare* || < PÉCTINARE || rtr. *pettnar*; it. *pettinare*; sard log. *pettenare*; fr. *peignier*; prov. *penchenar*; cat. *petinar*; sp. *peinar*; port. *pentear* || *pieptenatură*. megl. *käptinătară*, ar. *kiptinătură* „coiffure“ (rtr. *pettnadura*; it. *pettinatura*; fr. *peignure*; nprov. *penchinaduro*; sp. *peinadura*; port. *pendadura*).

1385. PIERDE, vb. „perdre“ || ir. *plērde*; megl. *pārdiri*; ar. *kārdire*.

Lat. PÉRDÉRE.

Vegl. *pjardr*; rtr. *perder*; it. sard log. *perfere*; fr. prov. cat. *perdre*; sp. port. *perder*.

Der.: *pierdere*, *pierzare* „perte, perdition“; *pierzător* „qui perd“ || *pierzanie* „perte, perdition“ || *pierde-vară* „flâneur“ || *trăspierde* (Dosoftei, Ps. vers. 243; Tiktin) „faire périr, exterminer“.

1386. † Pierzaciune, sb. f. „perte, perdition“ (Prav. Gov. 31) — † pierzeciune (Lex. Mard.) || megl. *perdăciuni*, *piārdăciuni*; ar. *kirdăciune* || < PÉRDITIO, -ONEM; forma cu -z- a fost refăcută după *pierzare*, *pierzanie*, etc.

1387. PIERSICĂ (*piersecă*), sb. f. „pé-

che — PIERSIC (piersec), sb. m. „pêcher“ || megl. ar. *kārsicā*, *kārsic*.

Lat. PÉRSICA,-AM; PÉRSICUS,-UM.

Alb. *pješkă*; rtr. *persic*; it. *pesca*, *pesco* (ven. *persego*, triest. *persigo*, ver. *persego*, mant. *persak*, cremon. *persegg*, bresc. *persekk*, vberg. *perseg*, Bormio *persik*, mil. pav. *perseg*, piem. *persi*, piac. *persag*, parm. *perseg*, *persga*, regg. *perseg*, mir. *persag*, bol. romagn. *persg*, *persga*, Urbino *persik*, *persika*, luccch. *persiko*, *persika*, abruzz. *perzékę*, *prezzékę*, nap. *pjerzékę*, *perzeka*, cal. *pjersiku*, sic. *persiku*, *persika*, cors. *persika*); sard log. *pessige*; fr. *pêche*; prov. *persega*, *presega*; cat. *pressec*; sp. *péjego*, *prisco*; port. *pecego*; fonetismul formelor românice nu e pretutindeni normal.

Der.: dim. *piersicei*, pl. „impatiens balsamina“ || *piersiciu* (Iorga, Studii, V, 318; XIII, 63; Hasdeu, 764) „de la couleur des pêches“ || *piersica*, pop. „rosser d'importance“.

Impr.: rut. *персик* „Pfirsiche“.

1388. PÎNE (*pine*), sb. f. „pain“; vr. mold. „céréales, blé, récolte“ || ir. *pāre*; megl. *pōni*, *pōni*; ar. *pîne*.

Lat. PANIS,-EM.

Vegl. *pun*; rtr. *paun*; it. sard log. *pane*; fr. *pain*; prov. *pan*; cat. *pa*; sp. *pan*; port. *pão*.

Der.: dim. *pînișoară* „petit pain“, bot. pl. *pînișoare* „russula; cortinarius cinnamomeus“; *pîniță* (Tiktin); megl. *pō(i)niččă* || *pînar*, ar. *pînar* „boulanger“.

1389. PIN, sb. m. „pin“ || megl. *pin*; ar. *kīn*.

Lat. PÎNUS,-UM.

Rtr. *pin*; it. *pino*; sard log. *pinu*; fr. *pin*; prov. *pin*; cat. *pi*; sp. *pino*; port. *pinho*.

Der.: col. *pinet*, ar. *kīnet* (vit. *pineto*; comp. it. *pineta*; nprov. *pinedo*; cat. *pineda*).

1390. † PINGE, vb. „pousser“ (Coresi, Caz. 1581, 279) || ar. *pindzere* (*pindzeare*); perf. *pimşu*; part. *pintu*.

Lat. * PÎNGERE, * PÎNXÎ, * PÎNCUTUM (=clas. PANGERE). refăcut din ÎMPÎNGERE; afară numai dacă forma aceasta nu e cumva rezultată prin o aferesă din *impinge*.

1391. **Împinge**, vb. „pousser” || comp. ar. *pindzire*, *pindzeare* || **IMPINGERE** || friul. *impenzi*; it. *impingere*; vfr. *empeindre*; prov. *empenher*; cat. *empenyer* || *impingător* „qui pousse”; *împinsătură* „poussée”; †*impingătură* „trusio” (An. Car.).

1392. **PÎNTECE**, sb. m. „ventre” — bän. *pintsec* || megl. *pontiți*, păstrat numai ca nume toponimic; ar. *pîntic*, *pîntică*.

Lat. *PANTEX*, -TÎCEM; formele în -ec, -ic sunt refăcute din pl.

It. *pancia*; fr. *panse*; prov. *pansa*; cat. *panxa*; sp. *panza*; port. *pança*.

Der.: dim. *pîntecel*; *pîntecuț* (Marian, Leg. Maic. 200); ar. *pînticușși* *pînticușă* *pintecare* (Marian, Nașt. 398), mold. *pintecărie* (Şez. III, 12) și *pînticărie* (Filipescu, Agr. 131) „diarrhée”.

1393. **Pîntecos** (*pînticos*), adj. „ventru” || ar. *pînticos* || <**PANTICOSUS**, -A, -UM.

1394. **Spinteca**, vb. „fendre; éventrer” — bän. *spintșeca*, *spindzeca* || ar. *spinticare* || <*EXPANTICARE, devenit *spintecare* și pe urmă *spintecare*, cu trecerea lui -in- la -in- în silabă atonă sub influența lui -e- următor (comp. *dimineață* <*demineață*); pentru formațiune și înțeles, comp. it. *sentrare*, fr. *éventrer*, nprov. *esventrâ* <*EXVENTRARE, vfr. *esboueler* „éventrer”, fr. *ébouler* (nprov. *esboudelâ* „étriper”, it. *sbudellare* „sentrare”) <EX+vfr. *bouel* „boyau”, precum și formele abruzz. *sbendréká*, sic. *sbintrikari*, nprov. (Bagnaères-de-Luchon) *ezbentregá*, rezultate din contaminătinea lui *ex ventrare cu *expanticare; cît privește forma bănățeană *spindzeca* <*spindeca, ea trebuie să fi rezultat din contaminarea unei forme *spindeca, *spindeca <*EXPANDICARE (alcărei înțeles primitiv trebuie să fi fost „a răspîndi, a împrăștia, a vârsa”) cu forma *spinteca* „a deschide pîntecele, a vârsa mațele”, contaminătinea care trebuie să se fi produs și în formele românești de mai jos care însemnează și ele „a împrăștia, a vârsa” Arbedo *spandigá* „spergere, sciorinare”; ven. *spantegar*, bresc. *spantegá*, com. mil. *spantegar*, pav. *spandgá*, piem. *spantié*, gen. *spantegá*, toate cu înțelesul de „spergere, diffondere, sparpagliare”, abruzz. *span-*

déká „penare, tormentare”, campob. *spandéká* „smaniare”. nap. *spante-kare* „patire, spasimare, venir meno”, calabr. *spantikare* „spaventarsi”; fr. *épancher*; nprov. *espantegá* „répandre” (comp. it. *spanciare* „far pancia”, lucch. *spanciare* „sventrare”, vfr. *espancier* „fendre la panse, éventrer”, care sănătătui tirzii) *spin-tecătură* „fente”, bän. *spîntsecătură* „exenteratio” (An. Car.) || *despinteca*, ar. *dispinticare* „fendre”; *despinte-cătură* „fente”.

1395. **PISA**, vb. „piler, égruger, broyer” || ar. *kisare*.

Lat. *PISARE*.

Rtr. *piser*; berg. *pisá*, campob. nap. *pésá*, cal. *pisare*, sic. *pisari*; fr. *piser*; prov. *pizar*; sp. port. *pisar*.

Der.: *pisător* „broyeur”, ar. *kisá-tor* „pilon” (comp. vabruzz. *pisature* și nap. *pésature* „pestello”); *pisatură*, ar. *kisatură* „broyage; toute substance pilée” (sic. *pisatura*; sp. port. *pisadura*) || bän. Pădureni *pisoň* (I. Popovici, Rum. Dial. I, 166), *pisălog*, trans. *pisălug* „pilon” (format din *pi-sa+pilug*), *pisălugi* (R.-Codin, Cuv. Muscel, 38) „piler; rosser” *pisăgi* „rouer de coups”; *pisăgeală* „rossade”.

1396. **Păsat**, sb. „millet (pilé) dont on a enlevé la balle; bouillie de millet; farine grossière de maïs”; Sălagiu „grésil” (Tribuna, 1890, 373) — bän. Hațeg, Sălagiu *pisat* (Viciu, Glos. 67; Tribuna, 1890, 373) || ir. *psát* || <**PISATUM**, cu trecerea lui -i- aton la -e->-ă-; pentru înțeles, comp. „smeul se ia și samână mălaiul (meiul).... il curățește bine, il pisează, face *păsat*...“ (Sbiera, Pov. 55), „pasatul se bate bine în chiuă de se dejghioacă coaja de pe el“ (Şez. VII, 75) și „meiul curățit de coji se numește *păsat*“ (G. Maior, Fitotechnia, 122), de unde se vede că trebuie să se fi spus odată *milium pisatum* > *mei păsat*, adică „meiul pisat în piuă pentru a se curăță de coaje“, de unde apoi, prin omisiunea substantivului pe care-l califică adjecativul, *păsat*; pentru înțelesul de „grésil“, comp. Blonay *pezé* „petit grain; grésil“, sav. *pezeta* „vesc cultivée“, pl. *pezte* „grésil“ fr. *pisé* (comp. sic. *pisata*; nprov. *pisado*; sp. port. *pisada*).

1397. **PIUĀ** (*pivă*) „mortier (à piler); moulin à foulon; † mortier (pièce d'artillerie)“ — † *pio* (Biblia 1688, Num. XI, 8; Cuv. d. bătr. I, 210; Let. I, 343; Lex. Bud.); † *piā* (Cantemir, Ist. ier. 378).

Lat. **PILLA*, -AM < **PILULA*, dim. din *PILA*; forma normală *piă*, a devenit *piuă* sub influența formelor *ziuă*, *steauă*; *pivă* prezintă trecerea lui *u* la *v* ca în *măduvă* < *măduvă*; pl. normal **pile* nu s'a păstrat, fiind înlocuit cu forme analogice **piue*, *piuă*, *pio*, dar a lăsat o urmă în derivatul *pilug*.

Rtr. (Gombitelli) *pilla*; tosc. *pilla*, Noto *pidda* (comp. it. *pillo* „bastone assai grosso ad uso di pigiare o calcare checchessia“, sic. *piđdu* „tritume di panno, di paglia, ecc.“ < **PILLUM*=clas. *PILUM*); vegl. *pajla*; friul. *pile*; it. prov. sp. *pila*; port. *pia* < *PILA*.

Der.: dim. *piulită* „mortier (à piler); écrou“ || *piuar*, *pirar*, † *pioar* „foulonier“ || mold. trans. *pilug* „pilon“.

1398. **PLĂCEA**, vb. „plaire“.

Lat. PLACERE.

Alb. *pəl̩keň*; vegl. *plakar*; rtr. *plaschair*; sard log. *piágere*; vfr. *plaisir*; fr. *plaire*; prov. *plazer*; cat. *plaure*.

Der.: *plăcere* „plaisir“ (rtr. *plaschair*; it. *piacere*; sard log. *piágere*; fr. *plaisir*; prov. *plazer*; cat. *plaher*); *plac* „gré, plaisir“; *plăcut* „agréable“; *ne-plăcut* „désagréable“.

1399. **PLĂCINTĂ**, sb. f. „pâté, galette feuilletée“ || megl. *plăſintă*.

Lat. PLACENTA, -AM.

Der.: dim. *plăcintă* (Şez. II, 218); *plăcințea* (Sîrbu, Alcăt. 91); *plăcincioară* (Voronca, Dat. cred. 585; Stamat, Wb. 475) || *plăcintar*, megl. *plăſintar* „celui qui fait ou vend des galettes feuilletées“; *plăcintarie* „pâtisserie (où l'on fait des galettes feuilletées)“.

Impr.: ung. *palacsinta*.

1400. **PLAI**, sb. n. „flanc d'une montagne: défilé, chemin étroit entre deux montagnes; région montagneuse“ || ar. *plaiu* „versant d'une montagne“.

Lat. **PLAGIUS*, -UM < *PLAGA* „bande de terre, étendue, contrée“ [Candrea].

Vit. *plao* (Arch. gl. XV, 352).

Comp. it. *piaggia* „côte, coteau,

penchant de colline“; vfr. *plaine* „contrée, région“; prov. *plaiā* „plage“ < **PLAGIA*.

Der.: dim. *plăiet* (Molnar, Sprachl. 57,356; Lex. Bud.); *plăiuț* (Lex. Bud.); *plăișor* (Teodorescu, P. pop. 591) || † *plăiet* (Iorga, Studii, V, 473) „domaine, pays“ || *plăias*, *plăies* „montagnard; garde-frontière“.

Impr.: rut. *пласт* (dim. *пласток*), Fusssteg, Fusspfad, Reitweg im Gebirge: Reihe, Schicht, „пластом“ „reihenweise, nebeneinander“; ung. *plajás*, *pala-jás* (Szinnyei, II, 172).

1401. **PLĂPÎND**, adj. „frêle, débile“.

Lat. **PALPABUNDUS*, -A, -UM < *PALPARE* [Candrea, Rom. XXXI, 309]; forma normală **plăpăund* a devenit *plăpind* poate sub influența lui *blind*, *flămînd*.

1402. **PLECA**, vb. „baisser, plier, pencher; s'en aller, partir“ || megl. *pli-car* „décamper“; ar. *plicare* „partir“.

Lat. **PLICARE*, înțelesul de „s'en aller“, pe care-l găsim în latina de mai *tirziu* (cf. Densusianu, Hist. I. roum. I, 193) și care se regăsește aproape identic în nproc. *plegă* „détaler“, pare a se fi desvoltat mai întâi în limbajul militaresc, prin fazele intermediare „céder le terrain, reculer, se retirer, s'en aller“ (comp. les ennemis *plièrent à la première charge*).

Rtr. *plajer*; it. *piegare*; fr. *plier*, *poyer*; prov. cat. *plegar*; sp. *llegar*; port. *cheigar*.

Der.: *plecare* „départ“; *plecat* „humble, soumis“, ca sb. † „inclinaison, désir“ (Cuv. d. bătr. II, 121) || *plecăciune* „inclination; † soumission, humilité“, megl. *plicăciuni* „humilité“.

1403. **Apleca**, vb. „allaîter“ || megl. *plicari*; ar. *aplicare* || < *APPLICARE* „appliquer, mettre contre, approcher“, de unde ușor s'a desvoltat înțelesul „approcher du sein — allaîter“ || vfr. *aploier* „faire poyer, faire approcher, amener“, bress. *apié*, lion. *aplayé* și Blonay *apleyi* „atteler“; prov. *aplegar*, nproc. *s'aplegá* „se retirer, partir“; cat. *aplegar* „cueillir; arriver“; sp. *allegar* „cueillir; approcher, ajouter“; port. *achegar* „approcher; arriver“ || *aplecătoare*, *plecătoare*, megl. *plicătoari*, ar. *aplicătoare*, adj. sb. t.

„qui allaite; brebis qui allaite un autre agneau que le sien“.

Impr.: rut. плекати „säugen“; плекотопа „Mutterschaf, Ziege das (die) ein fremdes Lamm (Zicklein) säugt“; ung. pleketor „brebis, vache stérile“ (Szinnyei, II, 174).

1404. Aplecătură, sb. f. „allaitement“ (An. Car.) < APPLICATURA,-AM || cat. aplegadura.

PLIMBA, v. umbla.

1405. **PLIN**, adj. „plein“ || ir. plir; megl. plin; ar. plin, mpling.

Lat. PLĒNUS,-A,-UM.

Vegl. plajn: rtr. plain; it. pieno; sard log. pjenu; fr. plein; prov. plen; cat. ple; sp. lleno; port. cheio.

Der.: dim. plinicel; plinuț || † plinăciune (Paliia, Exod. XXII, 29; An. Car.) „plénitude“ || deplin „entier, complet“ (†de plin, adv. „en entier, au complet“, comp. destul <de+sătuł>) || indeplini, trans. deplini „accomplir“.

1406. **Plinătate**, sb. f. „plénitude, intégrité“ < PLĒNITĀS,-TATEM || vfr. plenté; prov. plendat.

1407. **Plini** (vr. trans.), vb. „remplir, accomplir“ < *PLĒNIRE (= PLENESCERE; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 150) || vfr. prov. plenir || implini, ar. mplinire „accompilir, compléter“ (friul. implení; ven. triest. ver. impinir, vic. impinire, mant. inpinir, cremon. impienier, bresc. empiení, Bormio implenir, mil. impiení, pav. impini, piem. npiní, monferr. ampini, parm. impienir, mir. impinir, ferr. romagn. impini) || †plineală „plénitude, intégrité“ (Cantemir, Ist. ier. 69), „recouvrement (des créances, des contributions“; Letop. II, 78; Iorga, Studii, VII, 124).

1408. **PLÎNGE**, vb. „pleurer, plaindre“ — vr. bän. pf. plins || ir. plänže; megl. plonziri (pf. plonș); ar. plindzire, plîndzeare (pf. plîmșu; part. plîmstu).

Lat. PLANGERE,-NXI,-NCTUM.

Vegl. plungre; rtr. plaundscher; it. sard log. piangere; fr. plaindre; prov. planher; cat. planyer; vgaliț. changer.

Der.: plingere, ar. plingu „plainte, lamentation“; plins, ir. plâns „pleurs“; plingător, megl. plângător „plaintif, pleureur“; plinsâtură (Tocilescu, Mat. 1559) „lamentation“ || plinset, †plînget (Varlaam, Caz. II, 77^b) „pleurs, larmes“ || plînsoare, †plînsură (Dosoftei, Ps. vers. 271, 441; Psaltire, 1651, predosl.) „plainte doléance“ || plîngărios „pleurnicheur“ || trans. a se plîngui (Marian, Leg. Maic. 171, 172) „sé lamenter“, refăcut după tingui.

1409. **Pînguros** (ar.), adj. „plaintif, pleureur“ < *PLANGOROSUS,-A,-UM din PLANGOR,-OREM.

1410. **PLÎNTARE** (ar.), vb. „planter enfoncez“.

Lat. PLANTARE.

Rtr. planter; it. sard log. piantare; fr. planter; prov. cat. plantar; vport. chantar, port. tanchar.

Der.: ar. plîntâtură „plantation“ (vport. chantadura).

1411. **Împlînta**, vb. „enfoncer; †planter“ < IMPLANTARE || rtr. implanter; it. impiantare.

PLOAIE, v. ploua.

1412. **PLOP**, sb. m. „peuplier“ — olt. pleop || megl. (Nânta) plöp; ar. plop, plup (Vlaho-Clisura „saule“).

Lat. *PLOPPUS,-UM, rezultat prin metatesă din POP(U)LUS; forma ar. plup nu e explicată.

Alb. pl'ep; it. pioppo; fr. dial. plope, prope, porpe (Rolland, Flore pop. X, 202); sp. chopo, port. choupo || sprsl. pobla, friul. pouł; cremon. pöbja, com. pav. piem. pobja; fr. peuple; cat. poll; sp. poble < POP(U)LUS.

Der.: dim. plop(u)șor; plopuț (Şez. IV, 223; Marian, Leg. Maic. 68) || col. plopiște (Costinescu); vr. bän. plopiș (Iorga, Studii, VI, 469; Petri; Costinescu) || zool. plopár (Marian, Ins. 100) „saperda carcharias“.

Impr.: ung. plop (Szinnyei, II, 174).

1413. **PLOUA** (ploa), vb. „pleuvoir“ — bän. Hațeg, Mehedinți ploă || ir. ploťi; ar. m pluari.

Lat. PLOVÉRE (= clas. PLUERE; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 78);

schimbarea de conjugare s'a produs sub influență formei *plouă* < *plovit*; *ploia* e refăcut după *ploie* (comp. it. *pioggiare*).

Rtr. *plover*; it. *piovere*; sard log. *pjoere*; fr. *pleuvoir*; prov. cat. *plosure*; sp. *llover*; port. *chover*.

1414. **Plointe** (olt. Muscel), sb. „temps pluvieux“ (R.-Codin, Cuv. Musc. 59; WgJb. VIII, 317; Vîrcol, Gr. Vilc. 97) < **PLOVENS,-ENTEM** (= **PLUENS**), cu păstrarea lui -o- aton sub influența lui *ploie*.

1415. **Ploie**, sb. f. „pluie“ || ir. *ploē*; megl. *ploaiă*; ar. *ploie* || < ***PLÖJA,-AM** (= clas. **PLUVIA**) vegl. *pluaja*; rtr. *płövgia*; it. *pioggia*; sard log. *pjōza*; fr. *pluie*; prov. *ploia*; cat. *pluja* || vven. *plojba*, ‘canav. *pjoba*, piem. *pjoba* < **PLÖVIA** || sp. *lluvia*; port. *chuva* || dim. *ploītă*; *ploicică*.

1416. **Ploios**, adj. „pluvieux“ || megl. *pluiros*; ar. *pluīos*, *pluīros* || < ***PLOJOSUS,-A,-UM** (= **PLUVIOSUS**); megl. și ar. *pluiros* pare a fi rezultat din contaminarea unei forme dispărute **pluīar* < ***PLOJALIS** (= **PLUVIALIS**) cu *pluīos* || rtr. *płövgius*; vit. *pioggioso*; prov. *plojos*; cat. *plujos* (comp. sp. *lluvioso*; port. *chuveso*).

1417. **Pluină** (ar.), sb. f. „temps pluvieux“ < ***PLUVINA,-AM**, dintr-un adj. ***PLUVINUS,-A,-UM** || prov. *plovina* „pluie fréquente“; port. *chuvinha* „bruine“.

1418. **PLUMB**, sb. n. (m.) „plomb“ || ar. *plumbu*.

Lat. **PLÜMBUM**

Alb. *plump*; vegl. *plonb*; rtr. *plom*; it. *piombo*; sard log. *pjumu*; fr. *plomb*; prov. cat. *plom*; port. *chumbo*.

Der.: dim. trans. *plumbiță* (Lex. Bud.) „bouteille de plomb“ || *plumburiu*, *plumbiu* (Marian, Crom. 51) „gris de plomb“ || *plumbui* „plomber“.

1419. **POAMĂ**, sb. f. „fruit“; mold. „raisin“ — **POM**, sb. m. „arbre fruitier“ || megl. *pom*; *poami*, pl. „fruits“; ar. *pom* „arbre fruitier; fruit“, *poame*, pl. „fruits“.

Lat. **POMUS,-UM**; **POMA**, pl. din **POMUM**, luat ca sg. f.

Alb. *pemă* „fruit; arbre fruitier“; rtr. *pom* „pomme“, *poma* „fruits“;

it. *pomo* „fruit“; fr. *pomme*; prov. *pom*, *poma* „pomme“; cat. *pom* „branche chargée de fruits, bouquet“, *poma* „pomme“; sp. *pomo* „pommeau d'épée“, vsp. *poma* „fruit“; port. *pomo* „pommeau d'épée“.

Der.: dim. *pomișor*; *pomușor*; *țpomișor* (An. Car.; Cantemir, Ist. ier. 129); *pomuleț*; trans. *pomuț* (Lex. Bud.); megl. *pomčuc*, *pomciec*, *pomuș* || trans. *pomiță* „mûre; fraise“; trans. Sălagiu *pomițăř* (Viciu, Glos. 46; Gutinul, n-rul 29) „mûrier; fraisier“; mold. *pomușoară* „groseille“ || bän. Oaș *pomărie* „verger“ (Mangiacă, Cal. 9 mart) || *pometuri*, pl., bän. Hațeg *pomoroaze*, pl. „toutes sortes de fruits“ || bän. *pomăreļnic*, qui aime les fruits“.

1420. **Pomet** (*vomăt*), sb. n. și m. „verger“ — Oaș *pómăt* || ar. *pumet* || < **POMĒTUM**, influențat în fonetism de *pom* || it. *pometo*.

1421. **POARTĂ**, sb. f. „porte cochère“ || ir. *portę*; megl. și ar. *poartă*.

Lat. **PORTA,-AM**.

Vegl. *puarta*; rtr. it sard *porta*; fr. *porte*; prov. cat. *porta*; sp. *puerta*; port. *porta*.

Der.: dim. *portiță*, ar. *purtiță*; *portică* (sp. *puertecica*) || *portar* „portier“; *ț huissier*, ar. *purtar* „portier“ (rtr. fr. prov. *portier*; cat. *porter*; sp. *portero*; port. *porteiro*); *portărel* „huisser“; *portăreasă*, trans. *portăriță* „portière, concierge“.

1422. **POI**, adv. „après“, păstrat numai în **POIMÎNE** „après demain“ || megl. *puimo(i)ni*; ar. *pāimīne*.

Lat. **POST**, devenit de timpuriu **POS + MANE**.

Rtr. *puschmaun* (comp. it. *posdomani*; abruz. *pojedumanę*; prov. *posdeman* < **POST-DE-MANE**).

1423. **Apoi**, adv. „ensuite, après“ — *apăi* (Jipescu, Op. 25, 51), *păi*, mold. *poi*, întrebuițat singur sau în anumite locuțiuni atone, precedat sau urmat de *de*, cu înțelesul de „alors, mais alors, mais“ || ar. *apoī*, *apoīa*, *a-poāia* || < **AD-POST**, devenit ***APPOS** || Arbedo *apus*; vit. *appo*, *crem. apus*, bresc. brianz. *apōs*, mil. *apos*, sic. *appoi*; vsard *appus*; vsp. port. *apos* || *țpoiul* (*apoīt*, *apoīa*, *apoīle*), *țpoiul* (Cod. Vor.)

„le dernier“ || *de-apoi* „de la fin, dernier“, ar. *de-apoia, dapoia* „ensuite, à la fin“.

1424. **Înapoi**, adv. „en arrière, derrière“ — băn. *năpoī* || megl. *năpoī* „ensuite, en arrière, de nouveau“; ar. *năpoī* „en arrière, de nouveau“ || < IN-AD-POST || *înapoia* „rendre“, *a se ~* „retourner, revenir“, ar. *nipuiți* (Dalametra) „retirez-vous, en arrière!“ || băn. *napoisi'l ea* „à reculons“ || *dinapoi* „en arrière, de derrière“, megl. ar. *dinăpoī* „en arrière“.

1425. **După**, prep. „après“ || ir. *dupe*; megl. *dupu*; ar. *dupā, dupu, dipu* || DE-POST, redus în poziție atonă la **d e - p o*, de unde, prin trecerea lui *o* la *ă* (cf. *că, cătră*, etc.), a rezultat **depă*, devenit apoi **dăpă*, și, prin influența labialei următoare asupra lui *ă*, *după* || rtr. *davos*; it. *dopo*; vsard *depus*; port. *depos*.

POM, v. *poamă*.

1426. **PORC**, sb. m. „porc“ — **POARCĂ**, sb. f. „truie“, păstrat numai în numele jocului copilăresc *de-a-poarca* || ir. *porc*; *porkē*; megl. *porc, püörc* (Nănta); *poarcă*; ar. *porcu*; *pearcă*.

Lat. *PORCUS,-UM*; *PORCA,-AM*.

Vegl. *puark*; rtr. *püerk'*; it. *porco*, *porca*; sard *porku*; fr. *porc*; prov. cat. *porc, porca*; sp. *puerco, puerca*; port. *porco, porca*.

Der.: dim. *porcute* (Marian, Ins. 57); *porculeț* (Tiktin); *porcușor* (Marian, Ins. 57; Antipa, Fauna, 134; Marian, Ornit. II, 297) „charadrius morinellus“; *porcușor* (Marian, Immorm. 581), *porcșor*, *porșor*, dim. *porșoraș* (Bibl. Trib. n-rul 4; Rev. cr.-lit. IV, 145) „petit tas de foin“ (numele de animale săint întrebuită și ajurea pentru a designa o grămadă de fin, de paie, etc.; comp. val. *kosset* „petit cochon, petit tas de foin“, elv. *katson* „cochon, tas de foin“ (cf. Horning, Zs. rom. Phil. XXVII, 149; Bull. pat. Suisse rom. VIII, 41, 44); *porculeț* (Pamfile, Agric. 158), *porculete* (Rev. cr.-lit. III, 165), *purculete* (Viciu, Glos. 44) „petit tas de foin“; ir. *porkić, porkiṭe* || trans. *porcaș* (Lex. Bud.) „gobio fluvialis“ || augm. *porcoi* (*purcoi*) „petit tas de foin, meulon; tas, monceau;

gobio iluviatilis“, din care dim. *porcoieș* „petit tas de foin“ (Pamfile, Agric. 158), *porcoias* „gobio fluvialis“; *porcan* „gros impertinent“ (Creangă, Scireri, II, 49); „petit tas de foin; gobio fluvialis“ || col. băn. *porcamă* *porcie* „rusticitas“ (An. Car.), „cochonnerie“ (Cantemir, Ist. ier. 299; Lex. Bud.; Costinescu) *porcesc* „de cochon, sale, obscene“ (sic. *purčisku*); *porcește* „comme un cochon, salement“ || *porcos* „de cochon, sale“ || *a se porci* „agir comme un cochon, devenir impertinent“ || *porcăi* „couvrir d'injures“.

1427. **Purcel**, sb. m. „pourceau“ — **Purcea**, sb. f. „petite truie“ || ir. *portše*; *portṣę*; megl. ar. *purṭel*, *purṭeañā* || < PORCÉLLUS,-UM; PORCÉLLA,-AM || rtr. *pursché*, *purschella*; it. *porcello*, *porcella*; sard log. *porkeddu*; fr. *pourceau*; prov. *porcel*, *porcela*; cat. *porcell* || dim. *purceică*, prin schimbare de suffix; *purcicuță* (Sbiera, Pov. 16); *purceluș*, megl. ar. *purtluş*; *purcelușe* „petite truie; sylvia hortensis“ (Marian, Ornit. I, 321); trans. *purcelaș* și *purcelucă* (Reteganul, Pilde. 29).

1428. **Porcar** (*purcar*), sb. m. „porcher, gardien de cochons“ || megl. ar. *purcar* || < PORCARIUS,-UM || rtr. *pork'er*; it. *porcaio*; sard log. *porcarzu*; fr. *porcher*; prov. *porquier*; cat. *porquer*; sp. *porquero*; port. *porqueiro* || dim. *porcărăș* „petit porcher“, zool. „charadrius pluvialis“ (Marian, Ornit. II, 295) || *porcăreasă* (Tiktin) „porchère“ || *porcărie*, megl. *purcăriă*, ar. *purcăril'e* „cochonnerie“ (rtr. *porcaria*; it. *porcheria*; fr. *porcherie*; prov. *porcaria*; cat. sp. *porqueria*; port. *porcaria*) || megl. *purcarniță* și ar. *purcar'iō* (Dalametra) „étable à cochons“.

1429. **Purcăreață** (băn.), sb. f. „étable à cochons“ < *PORCARICIA,-AM, din PORCARICUS,-A,-UM (Lex. Alam.) || it. *porcareccia*; vfr. *porcherece*; prov. *porcarea* (Thomas, Rom. XXXII, 194); sp. *porqueriza* || comp. it. *porchereccio*; vfr. *porcherez*; sp. *porquerizo*; port. *porcariço* < PORCARICUS.

1430. **Porcină** (vr. Suceava), sb. f. „viande de porc, charcuterie“ (Cantemir, Div. 167; Sez. V, 117) || ar. *purtină* || < PORCINA,-AM || Gröden *purcina*, friul. *purzine*; it. *porcina* || comp. it.

porcino; prov. *porcin*; sp. port. *porcino* < PORCINUS (comp. cat. *porquí*).

1431. **PORUMB**, sb. m. „pigeon; maïs“ — **PORUMBĂ**, sb. f. „colombe“ — vr. Olt. *părumb* (WgJb. VII, 86; Iorga, Studii, XIV, 149); vr. băn. trans. Muscel *porimb* (Cuv. d. bătr. I, 297; WgJb. VIII, 317) || ar. *părumbu*, *purumbu* „pigeon“; *părumbă*, *purumbă* „colombe“.

Lat. *PALUMBUS*, -UM; *PALUMBA*, -AM; inițialul *po-*, în loc de *pă-*, a rezultat prin trecerea lui *ă* aton la o subinfluență labialei precedente (comp. *boteza* < **băteza*); în forma ar. *purumbu* a avut loc asimilarea lui *ă* cu *u* tonic din silaba următoare; *i* din *porimb* se datorează influenței sinonimului *golimb* < vsl. *голыбъ*; pentru înțelesul de „maïs“, desvoltat sau după asemănarea pe care va fi găsit-o poporul între păpușa sau știuletele de porumb cu porumbielul, sau din cauza coloarei (cf. mai jos); comp. bulg. *гълъбъ* „maïs“ < *гълъбъ* „pigeon“, nprop. *couloumbo* „colombe; panic vert“.

Alb. *pəlum*, *pəlumbə*; vit. *palombo*, -a, nap. *palummę*, *palomma*. sic. *palummu*, -a; prov. *palomba*; cat. *paloma*; sp. *palomo*, -a; port. *pombo*, -a.

Der.: *porumb*, „gris-bleuâtre, couleur gorge-de-pigeon“ (comp. *palumbacius*, „gris comme un pigeon ramier“; friul. *palomb* „colore grigio che assume l'uva quando s'avvicina alla maturazione; anche il colore biondo che assumono frutta e biade quando cominciano a maturare“; sic. *palummu* „dicesi di mantello del cavallo; bianco, leardo“; port. *cavallo pombo* „Schimmel“; comp. *columbinus* „de couleur de pigeon“, it. *colombino*, sic. *palumminu*, „taubenfarbig“; gasc. *couloum* „pigeon; couleur gorge-de-pigeon, gris“; sp. *caballo palomilla*, „schneeweisser Schimmel“; port. *pombinho*, „taubenhalsfarbig, hellblau“; rus. *голубой*, „bleu“ < *голубъ* „pigeon“, etc.); *porumbac*, *porumbăcel* (Şez. VI, 121; Sevastos, Cint. 57, 174), *porumbiel* (Marian, Ornit. I, 257; Bibicescu, P. pop. 59), *porumbean* (Marian, Ornit. I, 258; Desc. 138), *porumbat* (Burada, Căl. 161), bucov. *porumbicel* (Voronca, Dat. cred. 544),

toate cu înțelesul de „gris-bleuâtre, couleur gorge-de-pigeon“ || dim. *porumbiel* (sic. *palummeddu*) „pigeon; petit pigeon“; *porumbăş*; trans. *porumbuť* (Lex. Bud.; Alexici, Lit. pop. 163); *porumbior* (Cătană, Bal. 65); *porumbea* (it. *palombella*; nprop. *paloumbello*; sp. *palomilla*), *porumbiță* (ar. *purumbiță*), *porumbică* (sp. *palomica*) și *porumbioară* (Gaster) „colombe; petite colombe“ || augm. *porumboi* (Lex. Bud.; Marian, Ornit. II, 181) „pigeon (mâle)“, †*porumboiae* (Cuv. d. bătr. I, 297) „colombe“ || *porumbar* „éleveur de pigeons, celui qui a soin du colombier“ (comp. *columbaarius*; port. *pombeiro*) || *porumbiște* „champ de maïs“ || *porumbiu* „couleur de pigeon“.

1432. **Porumbă**, sb. f. „prunelle“ — băn. *porimbă*; Gorj. Hațeg *poroabă* (Vișciu, Glos. 69), Mehed. *poroambă* || megl. *pălăumbră* || < **PALUMBULA*, -AM (comp. *PALUMBULUS* „tourtereau“), devenit **părumbă*, **porumblă*, de unde, prin disimilație, *porumbă*; forma meglenită, rezultată prin metatesă din **părumbă* > *pălăumbră*, a fost alterată în mod neexplicabil în *pălăumbră*; băn. *porimbă* a fost refăcut după *golimb* „pigeon“; tot astfel forma *poroabă*, refăcută după masc. *porob*, a suferit influență sîrb. *голуб* (comp. și slov. *golob*) „pigeon“; *poroambă* a rezultat din contaminarea lui *poroabă* cu *porumbă*; cît privește înțelesul de „prunelle“, în loc de „petite colombe“, pe care trebue să-l fi avut cuvîntul latin, el trebue să se îndesvoltat din cauza coloarei albăstruii a fructului, asemănătoare cu a porumbielului (comp. *corombă* și formele române de mai jos); deriveate din numele acestei pasări se găsesc de altminteri deseori aplicate la fructe de coloare albăstrie (comp. it. *palombina* „Traubenart“; nprop. *couloumbasso*, „variété de mûrier“ și *couloumbau*, „variété de raisin“; rut. *голубиця*, „vaccinium oliginosum“ < *голуб* „pigeon“; comp. și alb. *dudi* „Lachtaube“ < *dude* „Maulbeere“) || friul. *brombulę*, „prunelle“, refăcut după *brunule*, tir. *paromora* „baie de ronce“; vit. *palombola* „varietà di fico“, ver. trev. *brombola* „prunelle“, refă-

cut după *broñola*, bellun. *parombola* „prunelle“; sav. *palofra* „prunelle“ || *porumb* (Polizu), bän. *porimb*, Gorj *porob* (Tocilescu, Mat. 1248) „prunellier“ (vit. *palombolo* „fico fiore“, vsor- rent. *palumbulu* „varietà di castagno“ Arch. gl. XV, 349) || dim. *porumbrea* (rezultat prin asimilațiune din **porumblea*). *porumbea*, *porumbrică* (Stamati, Wb. 641) și *porumbică* „prunelle“ || *porumbrel*, trans. *porumbăl* (Lex. Bud.), †*porumbreriu* (Cantemir, Ist. ier. 194) „prunellier“, acesta din urmă, prin asimilațiunea *r-l* > *r-r*, probabil și sub influența lui *porumbar* || *porumbar* (Poenar, Vocab. II, 457; Marian, Sărb. II, 138) „prunellier“ (ver. *brombolar*. trev. *bromboler*, bellun. *paromboler*; sav. *palofreir*) || *porumbriu* (Marian, Crom. 51) „de couleur de prunelle“.

1433. **Porumbar**, sb. n. „pigeonnier, colombier“ < *PALUMBARIUM (comp. columbarium), influențat în fonetism de *porumb* || sic. cat. *palummara* (comp. nap. *palemmara*; prov. *palombera*; cat. sp. *palomera*) || *porumbărie*, „colombier“ (sp. *palomería*).

1434. **POTÎRNICHE**, sb. f. „perdrix, perdreau“ — †*păturniche* (Cuv. d. bâtr. I, 77; Lex. Bud.); vr. mold. *pătărniche* (Letop. II, 228; Codrescu, Dicț. II, 784) și *pătrăniche* (Beldiman, Eter. 57; Stamati, Wb. 682, 724); †*pătrăniche* (Coresi, Ps. 2. CIV, 40; Dosoftei, Ps. vers. 365); trans. Reteag. Oaș *păturnică*; trans. *pătrunică* (Viciu, Glos. 65), *potîrnică* și *potîrnic*; *pătrunic* (Polizu); bucov. *pătîrnel* (Marian, Ornit. II, 218) || ar. *piturnicl'e*, *pitrunicl'e*, *pituricl'e* (Dalametra).

Lat. *COTURNICULA,-AM < COTURNIX, devenit *PERTURNICULA prin contaminațiune cu *pernicula < *pernix, -icem (comp. vegl. *pernajka*; rtr. *pernisch*; it. *pernice*; menton. *pernis*, bas-valais *pernisse*), refăcut din perdix sub influența lui coturnix, -icem; forma normală *păturniche* a devenit *potîrniche* prin trecerea frecuentă a lui ā aton la o după o labială (cf. *porumb*): în formele în -ică s'a produs o schimbare de sufix, din acestea s'a creat apoi un masculin în -ic pentru designarea bărbă-

tușului; acesta din urmă a fost modificat apoi în *pătîrnel*, prin înlocuirea sufixului -ic cu -el; forma ar. *pituricl'e*, citată de Dalametra, rezultată din *piturnicl'e*, provine dintr-o regiune (Albania, etc.) unde *rn* se asimilează în ū.

Comp. prov. *codornitz*; sp. port. *codorniz* < COTURNICEM (comp. și Gröden *kator*; ven. triest. *kotorno*; galit. *kotorra*).

1435. **PRĂDA**, vb. „piller“.

Lat. PRAEDARE.

Alb. *proj*; it. *predare*; vfr. *preer*; port. *prear*.

1436. **Pradă**, sb. f. „proie, butin“ || < PRAEDA,-AM || alb. *pre*; eng. *praja* „Köder: Aas“; it *preda*; sard log. *prea* „pegnو“; fr. *proie*; prov. *preza*; vsp. port. *prea* || *prădalnic*, „pillard, rapace“, *părdalnic* „maudit, satané“ || †*pradnic* (Dosoftei, Ps. vers. 222) „pillard, rapace“ || Impr.: rut. прядва „Beute“ > преидовать „Beute machen“; ung. *préda*, *prédál* (Szinnyei, II, 213).

1437. **Prădător**, sb. m. „pillard“ || < PRAEDATORIUS,-UM, din PRAEDATORIUS,-A,-UM || comp. it. *predatore*; prov. *prezador*.

1438. **Prădăciune**, sb. f. „pillage“ || < PRAEDATIO,-ONEM.

1439. **PREA**, adv. „trop“ || ar. *pri*.

Lat. PRAE, influențat de vsl. ῥετ (Densusianu, Hist. l. roum. I, 176, 248).

PRECUM, v. *cum*.

PREDA, v. *da*.

PREFACE, v. *face*.

1440. **PREGETA**, vb. „tarder, différer, négliger, discontinuer“.

Lat. *PIGRITARE (= clas. PIGRITARI) „être paresseux“, cu trecerea lui -r- în prima silabă, metatesă întimplată într-o epocă veche, pentru că numai astfel din *pregetare putea resulta *pregetare*, cu alterarea lui *g* în *ȝ*; de altfel metatesa lui -r- se observă și în formele românești derivate din

PÍGER și PÍGRITÍA: vit. *prego*, march. *prigu* (Z. rom. Ph. XXVIII, 313); sard log. *priu*. gal. *preu*; sard log. *preittia* (derivarea nap. cal. *prejare*, sic. *pri-jari* din PÍGRARE și a nap. *prievze* din PÍGRITÍA, admisă de Salvioni, Rom. XXVIII, 104, e îndoioasă) [Densusianu, BSF. I, 42].

Alb. tosc *pertoñ* „bin faul“, gheg. *pritoj* „verzögere“; it. *peritarsi* (Arch. gl. IV, 391), vlucc. *mi pírito* „pigritor“ (Arch. gl. XII, 109); nprov. *perejá*.

Der.: *preget* „retard, indolence, inertie“, *fără preget* „sans cesse, sans relâche, assidûment“ || *nepreget* (Ispirescu, Leg. 52) „assiduité“; *nepregetat* „continuel, incessant, assidu“, ca adv. „incessamment, assidûment“.

1441. **PREOT** (*preut*), sb. m. „prêtre“ || ir. *prevt*; ar. *preftu*.

Lat. PRÉBÍTER, -TERUM, refăcut din PRÉSBYTER printr'o etimologie populară de la praebere (Densusianu, Hist. l. r. I, 126-127); forma normală, derivată dela acusativ, trebuia să fie **preetru*, de unde, prin disimilație, **preet(u)*; cuvîntul acesta a intrat însă relativ tîrziu în limbă, după ce -B- intervocalic căzuse de mult în cuvintele din fondul primitiv, aşa că el a urmat o evoluțione deosebită. devenind **preetetu* > **preiăt(r)u* > **preiöt* > *preot*; formele ir. și ar. au rezultat din **preiet* > **preüt*; parte din formele române de mai jos derivă dela nominativ.

Alb. *prift*; vegl. *prat*, *pratro*; friul. *predi*; it. *prete*; sard log. *preide*; prov. *preire*; cat. *prevere*, *prebre* || sard log. *preideru*; vfr. *prevoire*; prov. *preveire*; cat. *prebere* < PREBÍTERUM || comp. fr. *prêtre*; prov. *prestre*, *pestre*; cat. sp. port. *preste* < PRESBYTER.

Der.: dim. *preotel* || *preoteasă*, ar. *prifteasă* „femme du prêtre“ (vastig. *previesa* AGI. XV, 428, lucch. *pre-tessa*; nprov. *preiresso*; comp. fr. *prêtresse*; alb. *priftëresë*), dim. *preoteșică* || col. *preotime*, ar. *priftami* (Dalametra) || *preoție*; ar. *priftüle* „dignité de prêtre, prêtrise“ || *preotesc*, ar. *priftescu* „de prêtre“; *preotește*, ar. *prifteaste* „comme un prêtre“ || *preoți* „ordonner prêtre; être prêtre“.

PREPUNE, v. *pune*.

PRESĂRA, v. *sare*.

1442. **PREȚ**, sb. n. „prix“ || ir. *pret*. Lat. PRÉTIUM.

It. *prezzo*; prov. *pretz*; cat. *preu*. Der.: *preui*, mold. *prețului* „estimer“; *prețuală* „estimation“.

PRETUTINDENI, v. *înde*.

1443. **PRICEPE**, vb. „comprendre; † reconnaître“ — † *precepe*.

Lat. PERCIPĒRE, devenit *precepe*, de unde, prin disimilarea lui *e*, *pricepe* (cf. *mistret*, *vițel*).

Veng. *partscheiver*; vit. *perceiver*; fr. *percevoir*; prov. cat. *percebre*; sp. *percebir*; port. *perceber*.

Der.: *pricepere* „compréhension; entente“; *priceput* „qui s'y entend, intelligent, capable. habile“; † *precepător* (An. Car.; Cuv. d. bâtr. I, 364) „intelligent“ || † *precepătură* (An. Car.) „compréhension; intelligence“ || *nepricepere* „incapacité“; *nepriceput* „incapable; incompris“.

1444. **PRIER**, sb. m. „Avril“ — † *Prier* (Cuv.d.bâtr. II, 48); olt. *Preer* (WgJb. VII, 86; Vîrcol. Gr. Vilcea '98); Covurlui *priil* (Hasdeu, i358) || ar. *aprir*, *april*.

Lat. APRILIS,-EM, devenit * *aprire* > **prir(e)*; fonetismul nu e deplin lămurit; în forma ar. *april* s'a produs disimilarea *r-r* > *r-l*. Megl. *priil* vine din ngr. Ἀπρίλιος.

Alb. *priit*; eng. *avrigl*; it. *aprile*; sard log. *abrike*; fr. *avril*; prov. cat. sp. port. *abril*.

1445. **PRIMA** (megl.), num. „premier“. **PRIMĂ** „première“; *prima ver* „cousin german“; *primă vîră* „cousine germane“.

Lat. PRÍMUS,-A,-UM; înțelesul de „cousin, cousină“ apare și în sp. port.

Vegl. *prajmo*; rtr. *prüm*; it. *primo*; sard log. *primu*; vfr. *prin*; prov. cat. *prim*; sp. port. *primo*.

Der.: Bihor *primă* (Conv.lit.XX, 1015) „tôt“ || vr. *den primă, de-a-primă* (Paliia, Gen. XXXVI, 15; XXXVIII, 7; Exod. XXII, 29, etc.) „premier“, trans. *din primă* (WgJb. IV, 330) „d'abord“ (comp. prov. *en prim*, *de primas* „d'abord, au commencement“; *mai de prima* (Cat.

calv. 58) „tout d'abord“ || *primăvară*, v. *Vară*.

1446. **Primar** (*premar*), adj. „germain“, păstrat numai în legătură cu *văr, vară*: *văr primar* (*premar*) „cousin germain“, *vară primară* (*premară, premare*) „cousine germaine“; înțelesul de „premier“ s'a păstrat în expresiunea *cale primară* (*primare, premare*) „première visite que fait la nouvelle mariée huit jours après la noce à ses parents“; *primar*, în înțelesul de „maire“, e refăcut după cuvîntul frances ||< PRIMARIUS,-A,-UM, cu trecerea lui -i- la e în silabă atonă; prezența lui -i- în forma *primar* se datorește influenței lui *prim* (cf. *prima*) || rtr. *primer*; vit. *primaio*; fr. *premier*; prov. *primier, premier*; cat. *primer*; sp. *primero*; port. *primeiro*.

PRIN, v. *în*.

1447. **PRINDE**, vb. „attraper, saisir, prendre; agrafer, attacher avec des épingle; suspendre; accrocher; se mettre à, commencer“ — vr. băn. pf. *prins* || ir. *prinde*; ar. *prindiri* (pf. *primṣu*).

Lat. PRÉNDERE (contras de timpuriu din PREHENDERE), *- ENSI (=clasi.-ENDI), -ENSUM; n dinaintea lui s la pf. și part. a fost reintrodus de la celealte forme.

Vegl. *prendar*; rtr. *prender*; it. sard *prendere*; fr. *prendre*; prov. *prendre, pen(d)re*; cat. *pendre*; sp. port. *prender*.

Der.: *prindere* „action de prendre, etc.; †fortune, biens“ (Iorga, Studii, XII, 102); *prinzător* (Prav. Mat.-Bas. col. Buj. 69; Pamfile, Joc. 132) „qui prend, qui attrape; preneur“; *prințătoare* „piège, attrape“ || *prinsoare* „pari“; vr. Pădureni „prison“ (I. Popovici, Rum. Dial. I, 159; cors. *prisoča* „fune concu si prendono le bestie“, Arch. gl. XIV, 135) ||† *prinsură* (An. Car.) „captivité“, trans. (Lex. Bud.) „champ pris sur le territoire de la commune“ || trans. *prințaș* (Lex. Bud.) „laborieux“ || *desprinde* „décrocher, détacher, dégraffer“ (port. *desprender*).

1448. **Aprinde**, vb. „allumer“ — vr. băn. pf. *aprins* || ir. *aprinde*; megl. *prindiri* (pf. *prinṣ*); ar. *aprindire, aprindeare* (pf. *apres, aprimṣu*; part. *apres, aprimtu*) ||< APPRÉNDERE (= AP-

PREHENDÈRE), - * ENSI (= clas. -ENDI), -ENSUM „saisir; apprendre“; formele cu n dinaintea lui s au fost refăcute după cele dela present, înslinitiv, etc.; cît privește înțelesul special rom., el trebuie să fi existat și în lat. vulg. căci îl întîlnim și la Grégoire de Tours (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 186), și într'o parte a domeniului romanic din apus (comp. forme de mai jos).

It. *apprendere* „apprendre“, vit. *aprendersi* „s'allumer“, vven. *aprendere*, berg. *aprender* „allumer“ (Lorck, Altberg. St. 123, 162); fr. *apprendre* (comp. vfr. *esprendre* „allumer“); prov. *aprendre* „apprendre“ (comp. *espren-dre* „allumer“); cat. *apendre* „apprendre“; sp. port. *aprender* „apprendre“ || *aprindere* „action d'allumer; ardeur; excitation“; *aprins* „allumé“, sb. n. „allumage, éclairage“; *aprinzător* „qui allume; inflammable“, sb. m. „allumeur“; trans. *aprinzătoare* „allumette“ || trans. *aprinsură* „inflammation“; † *aprinsătură* „accensio“ (An. Car.); megl. *prinsătură* „roussi“.

1449. **Cuprinde** (*coprinde*), vb. „renfermer, comprendre, contenir; s'emparer, occuper“ < COMPRÉNDERE (= COMPREHENDERE), - * ENSI (= clas.-ENDI), -ENSUM || sbslv. *cumprendar*; it. *comprendere*; fr. *comprendre*; prov. cat. *comprendre*; sp. port. *comprender* || *cuprins*, pris, saisi; renfermé; aisément, riche“, sb.n. „contenu; région; fortune“; *cuprinzător* „qui renferme; vaste, étendu“ || † *cuprinsătură* „conceptio, comprehensio“ (An. Car.).

1450. **Deprinde**, vb. „accoutumer, habituer“, vr. bucov. „apprendre“ < DÉ-PRÉNDERE (= DEPREHENDERE), - * ENSI (= clas.-ENDI), -ENSUM „surprendre, saisir“; din înțelesul din urmă s'a desvoltat încă în lat. clas. acela de „saisir par les sens, remarquer, comprendre“, de unde ușor s'a ajuns la înțelesul rom. || *deprindere* „habitude“.

PRINTRE, v. *intre*.

1451. **PRÎNZ**, sb. n. „déjeuner, diner, midi“; după *prînz* „après-midi“; *prîzui* (cel) mare „les premières heures de l'après-midi; le repas que les paysans font à ce moment“ || ar. *prîndzu*. Lat. PRANDIUM.

Vegl. *prinz*; it. *pranzo*; sard log. *pranžu*.

Der.: dim. *prinzișor*; *prinzcior* (Jipescu, Opinc. 113); *prînzuleț*; trans. *prînzut* (Marian, Sârb. I, 107; Frîncu-Candrea, Munții ap. 120, 145; Alexici, Lit. pop. 156; it. *pranzuccio*) || ar. *nadză-prindzu* „midi“.

1452. **Prînzi**, vb. „déjeuner, diner“ || ar. *prîndzire* || < *PRANDIRE (= clas. PRANDERE; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 147) || comp. vegl. *prandar*; sard log. *prandere* < PRANDERE || *prinzare* (prin schimbare de conj. ca și *crezare*, *vînzare*, *născare*, etc.) „déjeuner, dîner“.

1453. **PRUN**, sb. m. „prunier“ — **PRUNĂ**, sb. f. „prune“ || megl. *prun*, *prună*; ar. *prun*, *purnu*, *prună*.

Lat. PRŪNUS-UM; PRŪNA (pl. devenit sg. din PRNUM).

Rtr. *prünna*; it. *pruno*, *pruna*; sard log. *pruna*; fr. *prune*; prov. cat. *pruna*; sp. *pruno*, *pruna*.

Der.: dim. trans. *prunuf*; megl. *prún-čuc* *prunčōc*; ar. *prunic*; *prunišoară* || col. *prunet* (vfr. *prunoi*); ar. *prunami* || zool. *prunar* „rhynchites cupreus“ (Marian, Ins. 86).

Impr.: rut. пруні, прунъки „Kriechenpflaumen“; ngr. πούρων „wilde Zwetschge, > πούρωνι „solider Zwetschgenbaum“ > (Murnu, Lehnw. 38).

PRIVEGHIA, v. *veghia*.

1454. **PUI**, sb. m. „petit d'un animal; poulet, poussin; pousse, rejeton“ — trans. bân. „tiroir“ (Lex. Bud.) || ir. și megl. *pul'* „poulet, oiseau“; ar. *pul'ū* „oiseau“.

Lat. *PÜLLEUS,-UM < PULLUS.

Cremon. *poj*, mil. mir. *puj*, vgen. *pogi*, Arcevia *pujo*; val. lor. *poj*; bearn. *poulh* „dindon“; cat. *poy* || comp. it. *pollo*; sard log. *puddu*; prov. cat. *poll*; sp. port. *pollo* < PULLUS.

Der.: ir. *pul'e* „poulette“, ar. *pul'e* „la Pléiade“ (val. *poye*, lor. *poye*, *puyę*) || dim. *puișor*, ar. *pul'ișor*; *puișoară* (Reteganul, Pov. III, 14) „terme de tendresse à une jeune fille“; trans. *puiuț*, *puiuc* (Reteganul, Pov. pop. 38; Marian, Ornit. I, 19); *puiet* „plant“; trans. *puiete* (Lex. Bud.) „couvée“; bân. *puiac* „plant d'oignon“; *puiandru* (R.-Codin, Cuv. Musc. 63; Vîrcol, Gr. Vilcea 98) „pou-

let; jeune arbre, rejeton“, *puiandră* „petite poule; terme de tendresse à une jeune fille“ (Delavrancea, Sult. 166; Tocilescu, Mat. 591, 595; Tiktin); ir. *pul'iț* „petit poulet“, ir. *pul'ițe* „petite poulette“; *puică*, ir. *pul'ke* și megl. *pul'-că* „petite poule“, dim. *puiculiță*, *puicu-tă*, bân. trans. *puichiță* (An. Car.; WgJb. VII, 61) și *puiculeană* (Voronca, Dat. cred. 537; Sevastos, Cint. 105) „terme de tendresse à une jeune fille“; megl. *pul'kiččă* „petite poule“ || col. bân. *puiamă* || *pua* „mettre bas“ || *împuia* „déposer les couvains dans les cellules; se multiplier, pulluler; abasourdir“ (comp. cat. sp. *empollar* > port. *empolhar*) || *puișor* „vieille monnaie d'argent valant 15 para“, bucov. trans. „pièce de monnaie valant 10 kreutzer“, derivă din sîrb. *pulja* „monnaie de 60 para“ (> alb. *pul'*), care a fost împrumutat din turc. *pul'* „kleine Münze“ (> rus. пуль, пуло „ehemalige russische Kupfermünze“, bulg. пулъ „5 Para Stück“).

Impr.: ung. *pui*, *puikuca* (Szinnyei, II, 224); ngr. ἡ πούλαια „la Pléiade“; sîrb. *puija* (> alb. *pul'kë*), bulg. пуйка, rut. пулька, ung. *pujka*, *pulyka*, toate cu înțelesul de „dinde“.

1455. **Pulă**, sb. f. „penis“ || ar. *pulā*. Lat. PÜLLA,-AM „poulette“ < PULLUS [Crețu, Rev. ist. arch. VI, 83; cf. Bartoli, Dalm. I, 293]; forma normală **pua* a fost refăcută în *pulă* după pl. *pule* (cf. *oală*); în ce privește înțelesul, pe care-l are și vegl. *pula* și der. rtr. *pulinna*, comp. slov. *kurec*, pol. *kurek* „penis“ < *kur* „coq“, germ. *Hahn*, *Hähnchen* care apar dialectal și cu semnificațunea de „penis“ (Arch. slav. Phil., XXVII, 50); cf. *pasäre* || alb. *pul'* „Hühne“; vegl. *pula* „penis“; rtr. *pulla* „Lockruf für die Hühner“ (comp. *pulinna* „pudendum viri“, Carisch); ven. *pola* „pollone; tacchina“, bresc. *polla* „tacchina“, mil. *polla* „chioccia, gallina“, pav. *piac*. *pola* „tacchina“, piem. *pola* „pollastra“, romagn. *pola* „talla, piantone“; sard log. *pudda*; fr. *poule*; prov. *pola*; cat. sp. *polla*.

1456. **PULBERE**, sb. f. „poussière, poudre“ — Mehedinți. bân. trans. *pulbăr* (Alexici, Lit. pop. 263); bucov. *pulbare* || ar. *pulbire*.

Lat. PÜLVIS,-VÉREM.

Vegl. *polber*; alb. *płuhur*; it. *polvere*; sard log. *pjuere* || comp. rtr. *puolvra*; vfr. *pous*, nfr. *poudre*; prov. *pols*, *poldra*; cat. *pols*; sp. *polvo*, *polvora*; port. *polvora* < *PÜLVUS,-ÖRIS și pl. *PÜLVÖRA.

Der.: col. ar. *pulbirami* (Dalametra).

1457. **Spulbera**, vb. „réduire en poussière; anéantir“ — băn. *spulbăra*; † *spurbăra* (Dosoftei, Ps. vers. 490) „saupoudrer, éparpiller“ || ar. *spulbirare* || < EX-PÜLVÉRARE || friul. *spolvará*; it. *spolverare*; comp. vfr. *espouldrer*; nprov. *espoudrá*; vsp. *espolvorar* *spulberatic* „volage, inconstant“.

1458. **PULPÀ**, sb. f. „mollet; gras de la cuisse, de la jambe“ — mold. *bucov*. băn. Mehedinți „pis“ (Şez. III, 87; IV, 128; Marian, Desc. 137) || ir. *pupē* și ar. *pulpā* „mollet“.

Lat. PÜLPA,-AM „chair des animaux, partie charnue“; cît privește înțelesul de „pis“, e posibil să fi fost împrumutat dela **pupā* „mamelle, pis“ < PUPPA (cf. *pupa*), care s'a confundat cu *pulpā* și a dispărut apoi din grai.

Alb. *pul'pə*; rtr. *puolpa*; it. *polpa*; sard log. *pulpa*; vfr. *poupe*; prov. cat. port. *polpa*.

Der.: dim. *pulpișoară* || augm. și col. ar. *pulpīriu* (Dalametra) || *pulpană* „pan, basque de l'habit“ || trans. *pulpat* (Lex. Bud.) „charnu, qui a de gros mollets“ || trans. *a se împulpa* (Reteganul, Pov. pop. 124, 155) „employer toutes ses forces“.

1459. **Pulpos**, adj. „qui a de gros mollets, charnu“; mold. *bucov*. băn. Mehedinți „qui a un pis volumineux“ < PÜLPOSUS,-A,-UM || it. *polposo*; sard log. *pruposu*; nprov. *poupous*.

1460. **PUMN**, sb. m. „poing; poignée (ce que peut contenir la main)“ — *pulmă* „poignée“ (WgJb.VIII, 317); trans. *pugn* (Viciu, Glos. 72; Tocilescu, Mat. 413; comp. maijos *pugnișor*) || ir. *pumān*, *pumnu*; megl. *pulm* și ar. *pulmu* „jointée, le contenu des deux mains rapprochées“.

Lat. PÜGNUS,-UM; formele *pulmă* și *pulm(u)* au fost influențate de *palmă*; *pugn* e neexplicat.

Rtr. *puogn*; it. *pugno* (>sard log.

punžu); fr. *poing*; prov. *ponh*; cat. *puny*; sp. *puño*; port. *punho*.

Der.: dim. *pumnișor*, trans. *pugnișor* (Lex. Bud.; Frîncu-Candrea, Muntii ap. 12) „broderie au bord de la manchette d'une chemise“; *pumnicel* (Tiktin): trans. *pumnuț* (Lex. Bud.); trans. băn. *pumnaș* (Molnar, Sprachl. 368; Lex. Bud.; Frîncu-Candrea. Munții ap. 12; Rev. cr.-lit. III, 166; Viciu, Glos. 72), *pumnășel* (Tribuna, 1890, 374; Viciu, Glos. 72, unde e redat greșit *pumnășel*), trans. *pumnecel* (WgJb. VI, 43, 80), „broderie au bord de la manchette d'une chemise“ || trans. *pumnăr* (Lex. Bud.; S. Moldovan, Zarand. 209) „broderie au bord de la manchette d'une chemise“ || *a (se) pumni* (Lex. Bud.; Reteganul, Pov. pop. 59), *a (se) pumnuî* (Ispirescu, Pov. unch. 54; Tiktin) „(se) battre à coups de poing, donner des coups de poing“; *pumneală* și *pumnială* (Tiktin) „coups de poing“.

1461. **PUNE**, vb. „mettre, poser“ — vr. băn. pf. *puș* || ir. *pure* (pf. *puș*); megl. *puniri* (pf. *puș*).

Lat. PONÈRE, POSI (atestat în inscripționi = clas. POSUI), POS[I]TUM; forma regulată de pf. **poși* a devenit *puș(i)* sub influența formelor în care *pu-* era normal.

Rtr. *poner*; it. *porre*; sard log. *ponnere*; fr. *pondre*; prov. *ponre*; cat. *pondre*; sp. *poner*; port. *pôr*.

Der.: † *puitor* (Varl. și Ioasaf, 197) „qui met“; † *pusoare* „position, situation“ (Let. I, 71; Cipariu, Princ. 228; Dosoftei, V.Sf.ap.WgJb.V, 129; Gaster); † *pusătură*, sb. f. (An. Car.; Cantemir, Hron. 69) „position, situation“ || băn. *propune* „remettre, mettre de nouveau“ || megl. *pripuniri* „remettre, ajouter“.

1462. **Apune**, vb. „se coucher (en parl. du soleil, de la lune, etc.)“ || ar. *apunire*, *apuneare* „déposer, remettre; fermer; abaisser“, refl. „se coucher“ || < APPONÈRE „mettre sur, poser, ajouter“; înțelesul de „se coucher“ apare încă în cat. *pondres*, sp. *ponerse* și port. *pôr-se* (cf. și mai jos s. *apus*) || it. *apporre*; vfr. *apondre*, lion. sav. jur. verd.-chal. dauph. bresse-louh. Blonay *apôdre*, morv. belf. *epôdre*; prov. *aponre*; vsp. *aponer*;

port. *appór* || *apus* „occident, couchant“ (comp. sp. *á sol puesto* „nach Sonnenuntergang“, port. *sol posto* „Untergang der Sonne“; it. *ponente*, prov. *ponen*; cat. *ponent*; sp. *poniente* și port. *poente* „occident, couchant“) ar. *apus* „bas“; *apusean* „occidental“ || *soare-apune* „occident, couchant“.

1463. **Depune** (*dăpune*), vb. „concevoir, porter dans ses flancs (en parl. d'une brebis ou d'une vache)“ (Jipescu, Opinc. 50, 147; Sbiera, Pov. 112; Răd.-Cordin, Cuv. Musc. 26); † „devenir enceinte“ (Dosoftei, V.Sf. dec. 25) || ar. *dipunire*, *dipunari* (Dalametra), refl. „descendre“ || <**DÉPONÈRE** friul. *deponi*; it. *deporre*; sard log. *deponnere*; prov. *deponre*; sp. *deponer*; port. *depór* || ar. *dipus* și *dipunat* (Dalametra) „descendu; furieux“.

1464. **Prepune** (vr. trans.), vb. „mettre ou placer devant“ (Cantemir, Ist. ier. 174; Biblia, 1688, Deut. VI, 7; Marian, Nunta, 606); „supposer, suspecter, soupçonner“; † „traduire“ (Prav. Mat. Bas. col. Buj. 140, 433); † „copier“ (Letop. I, 108)—vr. pf. *prepuș* || ar. *pripuneari* (pf. *pripuș*) „supposer, s'imaginer“ (Dalametra) || <**PRAEPONÈRE** || † *prepuitor* (Letop. II, 4) „soupçonneux“.

1465. † **Despune**. vb. „dominer, régnier, gouverner“ <**DISPONÈRE** || † *despus* „pouvoir, domination; région, province“; † *despuetorii* „souverain, dominateur, despote“.

1466. **Răpune**, vb. „vaincre; faire perdre la vie, faire périr, tuer; † *perdre*“ <**RÉPONÈRE**; din înțelesul acestuia de „replacer, mettre bas“ s'a desvoltat treptat sensurile de „jeter bas—faire tomber—vaincre—tuer“ || it. *riporre*; vfr. *repondre* „cacher“, lion. *revondre* „enfoncir, enterrer“, Ouest și S.-Ouest *rebondre*; prov. *rebondre* „enfoncir, enterrer“; sp. *reponer*; port. *repôr*.

1467. **Spune**, vb. „dire“—vr. băn. pf. *spuș* || ir. *spure*; megl. *spuniri* (pf. *spuș*); ar. (*a*)*spunire*, (*a*)*spuneare* (pf. (*a*)*spuș*) „montrer, exposer“ || <**EXPOSÈRE**, *-*POS*(= clas. -*POSU*)|| it. *esporre*; sard log. *isponnere*; vfr. *espōndre*; prov. *esponre*; cat. *espondre*; sp. *es-*

poner (comp. port. *expór*) || *spusă* „dire“ || *nespus* „indicible, ineffable“ || megl. *prispuniri* „redire“.

Impr.: alb. *špun* „zeige, führe“.

1468. **Supune**, vb. „soumettre“ — † „mettre sous“ (Dosoftei, Molitv. 95^b; Biblia 1688, Gen. XLIX, 15); † „cacher“ (Letop. I, 148, 220, 227; M. Costin, II, 315, 326, 332); băn. „retrousser“ <**SUPPONÈRE** || vit. *soporre* || *supunere* „soumission, obéissance“; *supus* „soumis, obéissant; sujet“ || *nesupunere* „insoumission“; *nesupus* „insoumis“ || *presupune* „supposer“, neologism format din *prepune+supune*.

1469. **PUNGE** (trans.), vb. „piquer“. Lat. **PÜNGÉRE**.

Rtr. *puondscher*; it. *pugnere*; sard log. *pungere*; fr. *poindre*; prov. *ponher*; cat. *punyer* (comp. sp. port. *pungir*).

1470. **Împunge**, vb. „piquer; frapper d'un coup de corne, cosser“ — vr. băn. pf. *împuș* <**IMPÜNGÉRE** (atestat în CGL. II, 283; comp. și *IMPUNCTIO* la Ps.-Soranus), -*PÜNXI* (comp. PUNXI, în Not. Tiron., pentru clas. PUPUGI) || vfr. *empoindre* || *impunsătură*, *impunsură* (Lex. Bud.; Molnar, Sprachl. 96; Tiktin), *impunsoare* (Lex. Bud.) „piqure; élancement, point de côté“ || *impungaci* (Lex. Bud.; Damé, Term.) „qui frappe de la corne, qui cosse“ || *impungăli* (Jipescu, Opinc. 29) „piquer“.

1471. † **Puntură**, sb. f. „piqure“ (Biblia, 1688, Jes. XXIX, 5) <**PÜNCUTURĂ,-AM** || it. sard log. *puntura*; fr. *pouture*; prov. *ponchura*; sp. port. *puntura*.

1472. † **Împuntură**, sb. f. „piqure“ (Dosoftei, V. Sf. noemvre, 22) < ***IMPÜNCUTURĂ,-AM**.

1473. **Străpunge**, vb. „percer, transpercer“ < ***EXTRA-PÜNGÉRE** (= TRANS-PUNGÉRE) || friul. *straponzi*, trient. rover. *straponzer*, Muggia *strapuonzer*; ven. *straponzer* (comp. vit. *trapungere*).

1474. **PUNTE**, sb. f. „pont“ || megl. *punti*; ar. *punte*.

Lat. **PONS, PONTEM**.

Vegl. *puant*; rtr. *punt*; it. sard log.

ponte; fr. *pont*; prov. *pon*; cat. *pont*; sp. *puente*; port. *ponte*.

Der.: dim. *punticică*; *puntiță* (Alexandri, P. pop. 368).

1475. PUPA, vb. „baiser“.

Lat. * *PÜPPARE* < * *PÜPPA* „tétain“ (de unde it. *poppa*; vfr. *poupe*; prov. cat. *popa*).

It. *pizzare*; vfr. *pouper*; prov. cat. *popar*, toate cu înțelesul de „téter, sucer“.

Der.: *pupătură* „baiser“ || *pupăcios* „qui aime à embrasser“.

1476. PUPĂ (ar.), sb. f. „huppe“.

Lat. *UPÜPA*, -AM, cu aferesa lui U- întimplată și în ale domenii românești; strigătul *pupupu!* al acestei pasări trebuie să fi determinat schimbarea formei *UPUPA* în **PUPA*; de altfel multe forme românești sunt probabil derive de onomatopeice.

Alb. *pups*; romagn. *popa*; Gironde *pupe*, elv. *pupa*; port. *poupa*, *pôpa* (comp. it. *bubbola*, mant. mil. *piac. buba*, pav. regg. *pupla*, parm. *bubla*, mod. *bobla*, bol. romagn. *popla*. Lecce *papuša*, cal. *púpita*. Arcevia, nap. *luppeka*; sard. log. *pabuza*; fr. *huppe*, Aveyron *lupego*, Gard *lepego*; cat. *punut*; sp. *abubilla*).

Der.: *pupăză* „huppe; sorte de gâteau rond“ (comp. bulg. *пупка* „sorte de gâteau rond“. alături de *пупавецъ*, *пупунецъ*, „huppe“), ar. *pupizā*, *pupuzā* și megl. *pupeză* „huppe“ (formate cu suf. de origine alb. -zā; alb. *pupəzz*, *puptsəz*); megl. *pupca* „huppe“ || dim. *pupezea*; *pupezică*; *pupăjoară*: *pupăgioară*, *pupegioare*, pl. *pupezele*, pl. bot. „orobus vernus“: *pupăzoi* (Marian, Orn. II, 57; Voronca, Dat. cred. 460) „huppe (mâle)“, bot. „orobus vernus“; *pupăzoie* (Epure, P. pop. 84) „huppe (femelle)“ || și *se pupăză* „se voiler (en parlant des yeux)“ || *impupăza* (Jipescu, Opinc. 55; Răurile. 283) „barioler, bigarrer“.

1477. PURCEDE, vb. „se mettre en route, partir“ — și ind. pr. *purceș*, part. pr. *purcegind* (refăcute după *aleg. aleghind*, *dreg*, *dregind*, terminațiunea s-a part. tr. *purces* fiind identică cu aceea

din *ales*, *dres*; și probabil chiar că forma veche *dereg* „je dirige“, mă *dereg* „je me dirige“, al cărei înțeles se apropia mult de *purced*, să fi influențat în deosebi acest verb.

Lat. **PROCÉDÉRE**.

Der.: *†purcezătoriu* (Varlam, Caz. predosl.; Gaster), *†purcegătoriu* (Letop. II, 7; Iorga, Doc. Cantacuzino, 129) „qui se met en route, qui part“.

1478. Purces, sb. „départ; †origine“ (Dosoftei, V. Sf. noemvre 7) <**PROCÈS-SUS**, -UM>.

PURCEL, v. *porc*.

1479. PURICE (*purece*), sb. m. „puce“ — bän. *puřec*, *puřic*; trans. *purce* (Viciu, Glos. 72) || ir. *purets*, *purec*; megl. *puřit(i)*; ar. *puric*.

Lat. **PÜLEX-LÍCEM**; formele în -ec (-ic) sint refăcute din pl.

Vegl. *pulko*; rtr. *pülesch*; it. *pulce*; sard log. *pulige*; fr. *puce*; prov. *piuze*, *piutz*; cat. *pussa*; sp. port. *pulga*.

Der.: dim. *puricel*; *purecaș* (Marian, Ins. 419) || augm. *purican* (Marian, Ins. 419) || col. bän. *puřicamă*, ar. *puřicami* (Dalametra) || bot. *puricariță*, *puriceasă* (Polizu) „pulicaria“.

Impr.: ung. *purecsa* (Szinnyei, II, 230).

1480. Purecos, adj. „plein de puces“ (An. Car.; Lex. Bud.) <**PÜLICOSUS**, -A, -UM> || sard log. *puligosu*; sp. port. *pulgoso* (comp. it. *pulcioso*; cat. *pussos*).

1481. Pureca (*purica*), vb. „épucer, ôter les puces; chercher minutieusement; rosser“ || megl. *puricari*; ar. (m)*puricare* || <**PÜLICARE**|| sard log. *puligare*; astur. *pulgar* (comp. sp. *espulgar*) || *purecatură* (Bota, Pov. 62) „rossade“.

1482. PUROI, sb. n. „pus“ — bän. *puron* (An. Car.); mold. *punoi* || ar. *proñu*.

Lat. * *PÜRONIUM* < *PUS*, *PURIS*; forma mold. a rezultat sau prin asimilațiunea *r-n* > *n-n* în epoca în care se pronunță încă *puroi*, sau sub influența lui *gunoi* (comp. megl. *gnoi* „pus“ < bulg. *gnoui* „pus, sanie, matière purulente“).

Comp. abruzz. *pure* „pustola, foruncolo“ < *PUS*, *PURIS* || abruzz. *prunole* poate reprezenta sau un diminutiv din *prunę* < * *PÜRONIUM*, sau să

sie o contaminație din *pure* și *FURUNCULUS*.

Der.: *puroios* (Varl. și Ioasaf, 93; Lex. Bud.; Costinescu), ar. *pruños* „purulent“ || ar. *pruñar* (Dalametra) „purulent“ || *puroia*, mold. *punoia* (Marian, Nașt. 387), ar. *pruñari* (Dalametra), *puroi* (Lex. Bud.; Costinescu) „suppurer“ || *a se īmpuroia*, mold. *īmpunoia* (Dosoftei, V. Sf. oct. 20), ar. *mpruñari* „suppurer“.

1483. **PURTA**, vb. „porter“; *a se purta* „se conduire“ || ir. *purtā*; megl. *purtari*; ar. *purtare*.

Lat. PORTARE.

Rtr. *porter*; it. sard log. *portare*; fr. *porter*; prov. cat. sp. *port*. *portar*.

Der.: *port* „port, attitude; costume“, ar. *portu* „conduite; costume“ (it. *porto*; sard *portu*; fr. prov. cat. *port*); dim. trans. maram. *portuť* (Doine, 294; Tiplea, P. pop. 114); † *purtătură* „gestus, portatio“ (An. Car.), megl. ~ „maintien, costume“ (rtr. *portadüra*; it. *portatura*; vfr. *porteüre*; prov. *portadura*) || *purtăret* „portatif“ (Jipescu, Opinc. 146; Rev. cr.-lit. IV, 145; Tocilescu, Mat. 1497), † „mobile“ (Dosoftei, V. Sf. dec. 3; vfr. *porterez*) || bän. *a se prepurta* (WgJb. III, 325; Marian, Ins. 338) „aller cà et là“.

Impr.: rut. *попт* „hansenes Gespinst als Kette mit Wollengarn zusammengewoben; solches grobes Tuch; gemustertes Umhängetuch der Weiber“.

1484. **Purtător**, adj. sb. m. „qui porte, porteur“ <*PORTATORIUS,-A,-UM*.

1485. **PUSCĂ** (megl. ar.), sb. f. „vinaigre“ (Dalametra).

Lat. *PŪSCA,-AM* (atestat în CGL. II. 590; III, 604 = clas. *posca*) „boisson acide composée d'eau et de vinaigre“ [Papahagi, WgJb. XII, 104].

It. sp. port. *posca* (comp. nprov. *pousque* „aigre“).

1486. **PUŞCL'E** (ar.), sb. f. „peste“.

Lat. *PŪSTŪLA,-AM*.

Reat. *pusk'ja* „gorgée“

Der.: dim. mold. *puşchea* „pustule sur le bout de la langue“ || mold. *puşchineaťă* (Alecsandri, Teatru, 1043) „bouton sur le bout de la langue“.

1487. **Puşcl'os** (ar.), adj. „pestiféré“

<*PŪSTŪLOSUS,-A,-UM* „couvert de pustules, pustuleux“.

1488. **Puşcl'are** (ar.), vb. „avoir la peste“ <*PŪSTŪLARE* || ar. *puşcl'at* „pestiféré“.

1489. **Pascea** (trans.), sb. f. „pustule, furoncle“ (Molnar, Sprachl. 60; Lex. Bud.) — *pușcea* (Lex. Bud.) <**PŪSTI-CÉLLA,-AM*, prin schimbare de sufix din *PŪSTŪLA* || trans. *puscelos* (Lex. Bud.) „couvert de pustules, de boutons“.

1490. **PUT**, sb. n. „puits“ || ir. ar. *put*. Lat. *PŪTEUS,-UM*.

Alb. *pus*; rtr. *puoz*; it. *pozzo*; fr. *puits*; prov. *potz*; cat. *pou*; sp. *pozo*; port. *poco*.

Der.: dim. *puțuleț* || *puțar* „puisatier“ (comp. *pu te ari us*; vfr. *puisier*; cat. *pohayre*; sp. *pocero*; port. *poceiro*).

1491. **PUTEA**, vb. „pouvoir“ || ir. *putę*, megl. *putęri*; ar. *puteare*. *pteari* (Dalametra) „pouvoir; être fort, bien portant; être capable; vaincre“; *nu pot* „je suis malade“.

Lat. **POTĒRE* (= clas. *POSSE*), -TUÍ, *-TŪTUM; pentru întelesul de „être malade“ pe care-l are în ar. verbul însotit de negație, comp. ngr. θέν· μπορώ „je suis malade“ < *μπορώ „je peux“, alb. *z munt* „ich bin unwohl“ <*munt* „ich kann“, bulg. не морж „je suis malade“ < морж „je peux“; întelesul de „vaincre“ il are și alb. *munt*.

Rtr. *podair*; it. *potere*; sard. log. *podere*; fr. *pouvoir*; prov. cat. *poder*; sp. *poder*; port. *poder*.

Der.: *putere* „force, puissance, pouvoir“; † „miracle“ (Biblia, 1688, Mat. VII, 22); † „foule“ (Tiktin); megl. *putęri* „puissance, force“, ar. *puteare* „force; santé“ (rtr. *podair*; it. *potere*; sard. log. *podere*; fr. *pouvoir*; cat. prov. *poder*; sp. *poder*; port. *poder*); ar. *putut* „fort; bien portant“; *poate* (că), † *poate fi* (că), ar. *poate* (că), megl. *poati s'iă* (că) „peut-être“ (sp. *puede que*; fr. *peut-être que*; port. *pode ser que*; comp. ngr. μπορεῖ: bulg. може, може би) || *puternic*, megl. *puternic* „fort, puissant“; *puternicie* „puissance“; † *puternici* (Biblia, 1688, Jes. XXV, 8; Esth. VIII, 12) „être puissant, avoir la puissance“ || *imputeri* (Tiktin)